

ДБ 370.

ნიმუში
გარეთაგორი

ივანე

ОБЪЕКТНЫЙ
контрольный
экземпляр

აქტი
აგვისტოს 1947

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ნიკოლოზ
ბარათაშვილი

თხზულებანი

აფხაზეთის სახელგამი

19 სოხუმი 47

899.9621-1
საქართველოს
საბავშვო ბიბლიოთეკა

ნიკოლოზ
ბარათაშვილი

ივრთაქუა

აფხიზნთშისუთუქრთა

19 აყუა 47

№ 170.

НИКОЛАЙ
БАРАТАШВИЛИ
СОЧИНЕНИЯ

Абгиз—Сухуми
1947

056600

ავსტრია

აქვრთუა პოეტ დუ ნიკოლოზ მელიტონ-იფა ბარათაშვილი დიიტ 1818 შოგქუსა ნოიაბრ მზა 22 აზგ. იამ, მელიტონ შორა დუ ზმან, ილარხახახ თაუადენ; უი უავ ვუთბაიან, იგუ აარტენ, ივნგ, შამამ-ხამპარ, სას დავბომეზტ, იჩეიჯკა ხოიან ურთ რზგ. ივნგ ვუახუას იყაწანგ ინიიუან აშეუუკციეი, აპოეტციეი. მელიტონ იფაავს ევქიპია ეიკვრდგროუა აპოეტ გრიგოლ ორბელიანი დიაპამაფჰან. უი ლეკუნ, ნიკოლოზ, ზაინაწე აფხაარეი ავრეი ილვრწეიტ.

ეფ-შოგქუსა ანიხეწშახ ალამთალა ნიკოლოზ ბარათაშვილი აწარა დთარწეიტ თაუადი აამესტციეი რწეიცია აწარა ახდგროზ ქართტეი აპანსიონ აყნგ. არაყა აწარა იწონ აა-შოგქუსა, 1835 შოგქუსანდა, ნასგავ უსყან არი აპანსიონ გიმნაზიხახახან. აწარა ივზწოზ კ. მამაცაშვილი იზლავიპოო ალა, ნიკოლოზ ბარათაშვილი დწავგ ბზიან, ავუნკლარეი, ავუაქტარეი იგემგზტ, ივგზცია დგრნალოზ, დლგზ-კვგზგნ.

ნიკოლოზ ბარათაშვილი ავრა დალავეიტ აპანსიონ დანთილახ ინარკნგ. კვდალა დეილაპაუან არრა აქვგ ამაწურა ალალარა, ახა, იშაკუხალაკა არი ივუთაკვ ნეიგდარტი ეიფშა დყამლავეიტ. იფსთა-ზარაქვგ იფგშკლაპაუან, იფვრხავგახაზ რაციახვეიტ.

დანგქუნახ ინარკნგ ნიკოლოზ ბარათაშვილი დუღუალა ივუ რზგბგლუან, ბზია იბონ იუააქილარი, იფსადგავლუი; დამითან ურთ რგცხერაარა, ახა უსყანტი იფსთაზარა არი ივუახუტეი დახანავგომგზტ. წაბვრავუპ, იშაინავარა იყაზ მაწურაკ დალალტ, ახა უი შიტეიკ ხუართარა ალანგ იზყამლავეიტ, ხარა იმგავუა ამაწურა დგზლალახ ივუ აციეიკ, ნასგავ იფსთაზარა დანთა ლახეიქუწარაკ იხაფნაშიტ; ზნგ, აგინაზია დანთაზ, ივგზცია დშორახუმარუან, მაშე-რშაიქუ იშაპკ თფან, დცვრკაუან.

ნიკოლოზ ბარათაშვილი ამიწურა დანალა აშთახედიანი ქუა ზეითუარაზ ეილგკა იაჰნარბოიტ 1837 შუკქუსაზე იანში გრიგოლ ორბელიანი იზე იივეზ ასალამ შიყუ აქვ: „შუკქუსეკვი ბეჟა-კვი წუეიტ აგიმნაზიაქუე აწირა ნადინგ სალგინგ აუსჰაირთიქუე იმიწ ზეითეთეი, აინ აიურაზე აიჰაბგრა რახე სეხამ აღერინ, საზეშუეიტ-ახა იბარ ზხუართოუნი, აწირა სანაქუეზ, საფხაჟატი სეფსთა-ზარა გურლახაშთა სანახუაფშუაზ, უი აშთახე, ამიწურა სანალა-ლაგეგ, იანაქუხალაქა სხახეგე იაიუამეზტ ამრი ეიფშ იყოუ ამა-წურა: სარა საზხაჟან არრაქუ ამიწურა. უი აქუნ სეგურა. იარა უაჟიგეგ, უი მაძალა სეგუ ინთალანგ შარდა სარგუაყუეიტ. უს ანა-კობა, ისეგრხაგახანი, უი ასყაქ საქუეწიიუაზთეგე? ამარ ისეგრხა-გახან: სანი სანი ილარაშთა ალა, სარა სეკრკაჟეიტ, უბრი აყენტი არრაქუ სრედერკლომ. უი აშთახე სშაპქუა ეილახეიტ, უაჟიგეგ იბზიოუბ, აფასა ეიფშ სშაპალა სეგუა, სეუაშოა აღიე სეკქუუბ. სარა ისთახეზ ურთ იშურგუამთხიზ, შაპ შააკეგრკაჟუან ანეზდერ, არ რახე სზემცაკუა დანაშა მიწურაქ სხე ანახეგრა, აუნეგრსიტეტახე სრე-შთარაზე სრეჟეიტ. არგეგე იაქუშაჰათეგეშეიტ. მეგლდარაქუ, უი იაქურნიანგ საბ დენმიზაჟუეიტ, ნასეგე სანიჟაილაქა აბას იბიონ: „სეკქუნ, დად, უარგეგ იუბოიტ ავანგ აუსქუა შუგყოუ, იყალოიტ სარა სეიბგინგ შთა არი სხეშაზარა სხალგეშქარ; სარა უსეკქეღონგ უუნგ თენხადლომტეინ“. ამრი აშთახე, ისეღემშეიტ უაჰა, საბ ათაჰ-მადა იგუ ისგრხაგერკ. იარა უბას საინხეიტ ნას საბ იეგენჯაქუე. სლახეწიი ხამთი აისედეკლან, ამიწურა სალოლტ, ახა იარა უაჟიგეგ, ზნე-ზენლა სჩახეგსეჟეიტ საჯალ აქუეთარა: მა სლახეგწიი ნადახან, მა სეგუთეგა“.

ახა უეიზეგე „იჯალ აქუთეგა“ იმიძეიტ, აფსთაზარა იგუახეტიე დახანამეტიე, გუმბელრგლა იფელჟეიტ, იგურაქუა იმეუწაბეიტ, ესაიარა აფსთაზარა იგუ აცეკაჟან, იგუ აცეკაჟაჟან. 1844 შუკქუსა აპრელ 15 აზე აბას ივიტ ზახარი ორბელიანი იახე: „ჰაეუთეგაქუა ნადემა შარემამ, აოვეტეგესა აფსთაზარაქუე დზეშთოუ აჰაია შა-მამ, ჟიჟან აწყა ხელა-წეგხალა აილგხარა იყოუ უანრგხეუეუა, უგუ თაეცეიხაშთა, უსქუეგე ბიშოლშთა იუბოიტ. უშარტიე იყოუბ. ათიე სიხეგმეშურტიე ნახარაქ სემაზარ, ამრი სეზლოუ ზეგეგ ნეაენგ, ზეფსე მეთიმო აუატიეგესა სრელწინგ, სცონ აქეთახე, ჰაფსიდგელ უბასყაქ იბზიაჟუნგ იამოუ აღდგელ ფშაძაქუა სჩურზაიგუატიენგ, სრელაწიანგ იმეაფაზგონ თენს ფშაილა სეფსთაზარა“.

ნასეგე, ნიკოლოზ იაბ ინზარა-წეგრა იახეძეიტ. იახე-იბეგ ზეგეიტ, იცეგწეიტ. 1844 შუკქუსაზე ნიკოლოზ ბარათაშვილი იშთი-გუამოხაძოზ ქართ დალწნე, ნახიეგან ათეზდ ნახალნიე იცეგრაჟეს მიწურა დეეიტ. 1845 შუკქუსა ილაგამთაზე იმიწურა შთინაზ ელიზ-

ვეტროლყა (უაჲიჲ კიროვაბად) დიარგუიტი. უაყა დუკ ნაბეჲსუჲსი
ოკტაბრ 9 აზგ, აშოჲდ ბაიფს იხაგზ იზინგმეაკუა დგფსიტ. **გიორგი მთაწმინდა**

ბარათაშვილი იხაინ იაჲიეინრაიალაქუა კაგფხანგ იზგყამლავიტი.
კრ ანწგ, აუაჲილარ დგრგულაშვიტი, იძბახუ გვიტი იგვმთაქუა
თრგუთა იანლაგა. ნას, ესაიირა იაზჲაუნ ნიკოლოზ იხად-იფშა.

იგვმთაქუა ხაზ შიყუნგ რაფხადა ითგწიტი 1875 შაგქუსაზგ.
ნ. ბარათაშვილი ინგშინთრა აკრაამთა იგუგუთაჲნგ იყან, ახა
1893 შაგქუსაზგ იბაგ დიარა ჰათგრ აქუწინგ, ქართყა იიარგუიტი.
უი დგოჲუ მთაწმინდა (აშხაკჲა) ჰია იზგშოლუ აგვწრაჲუ. უაყა,
იჲუშო-მგქუშო, ნაძადა რფსგრშოტი ეგგგრთ აქგრთ შიყუვგ
დუქუიგაგ.

აფსუა ეიაფყანგ ირჰოიტი: „აიზგ ფსგრ ადიგ ათენზოიტი, აუაგ
დგფსგრ იაჲია ითენზოიტი“. აწბგრგაზგ, ნიკოლოზ ბარათაშვილი
იგვმთაქუა იშათამგრგოლუ სახაგვგრა თენზოჲუ. უი ლულულა ისა-
ხაარკნგ ეიქოიკაიტი იგუთაჲგ, იგუხააა, იხუკრაქუა. ნ. ბარათაშვილი
ხუკგრთას იმან, იგვმთაქუა ოქაგგ დახციეიონ იფსადგგლ აჯალს
იამოლ, იაფეიფშოლ, აუაგვტგვსა იუალუ, აფსაბარა დზგქულ, აზნი-
ბარა აღშაარა დუ იამოლ.

ბარათაშვილი აფსთაზარა იგუ არზუაშოტი, ილახა ეიქუნაწვიტი,
დარჯაბეტი, ახა უიიზგაგ, იგუ იმგშოტი; აგურა იხეიმიტიტი, იჩო-
ყავიტი. იპოეზია ხხადა ირლაშოტიტი აქუთარაჲუ იცემზარკგრანგ.
უბას, იაჲიეინრაიალა „აიილაშინშოგრა მთაწმინდაყნ“ ჰია ხგს იშოლუ
აქოჲ უი იაფხაყატი იამთა ციგწლაშააჲაჲაშა იპოიტი. მთაწმინდა
აშხახ იზგ რხანგ, აბას იპოიტი:

უარა ითენწუ ხულბგჩახა, სა სგუ უთენგწო უსზგყალავიტი
გუყაწაგას,
აგურკაქუა სანდგრგუაყოუა უარა აძიკოლუპ ისგმიძოლუ ეიქურხაგას.
სარა იზდგრუეიტი აგულრაქუა ისზააჲოთიუა სა სგურგაციგა
შაყაყო,

აშგე მრახა იშოარკე იშოგყოლ, ნასგგ უი აღაშციარაქუა
შოარლაშო.

(ეით. ბ. შგნქუბა).

ბარათაშვილი ივიტი ეიკგრდგრუა აჲიეინრაიალა „არაშ“. უი
დარადა წაკლა იბეიოჲუ, ფსრა ჰქუმი სახალა იქუწოჲუ. არაშ ჰია
დზგციეიო აციგაარეი, აგუაყრეი აწარძნგ, აანქასრაჲ ყამწაქუა
ფხაყა იციოტი, აზგ იანთომ ფსშარა. აბრი არაშ ასახა, ჰიარას
იათაბუზი, იანგფშოუეიტი ზგუ-ზფსგ მთიუა აუაგფსგ იჯალ, უი
ილავიტიგრა, იშაყა-შაყაარა აპოეტი იგუაშოგრა ინათოიტი აშ.
არაყა აშიყუვგ იაპირბოიტი აჲგრხაწი. აპატრიოტი ისახა, უი შიარა

იზღვრულამ იფერხებანგ იყოუ ზეგაგ ფირყუყოიტი, იშვანტორეტი
ქაიოტი, ნაყ-ნაყუტი აწიეცია ირზეიღახარაზე. ბარათაშვილი „არაშ“
იქუ აზას ივუეტი:

ბაპ, იბაშუამ ას იზზეიხო სარა სეფსე, ივუგუთაეგზ!
იძუამ, ო, სრაშ, ახანგაგ ოვ ღვზნემსეც ამვა ილუბზე,
ისეშაშიალან იაისეშთალან ამვა აცეგაირა იზელასხაპ,
აგუ ეიცაქრამ ღვჭუტიო იჩაგ, ილახგენვა-ცეგა დაენგაბ!
(ეით. ბ. შენქუბა).

ნიკოლოზ ბარათაშვილი იფსადგაგლ შარდამ ბზია იბონ, იფსე
აქაპიარან. უი იახპიაანგ ივიტ ფსრა ზქუმ აპოემა „ქერთიღლა
აღახგენვა“, აქაიენრაილა „აქიენტიარ ირაკლი ინგშენთრაქუა“, უბას
ეგაგრთეგაგ. ბარათაშვილი ბზია იბონ ქართლი აწეზქუა, შთაწმინდა
ახუფშობა, ყაბახი აბაჰარა, მტკვარი აძიას.

ნიკოლოზ ბარათაშვილი ისახარკენ, იწაულანგ იაიარფშუეტი
აჟაგუტიგესა ივუწუყატი აღუნეი. უი იაქაიენრაილაქუა რგზოურალა
იაბოტი ჰხა-ჰფსე იალოუ აგუაბიარაქუა, აგუთეზაქუა, ახუცრაქუა.

ნ. ბარათაშვილი ივუმთაქუა იხუართა ღუნგ იყალუეტი აქუატი-
ტი აქერთა პოეზია არქოიარაზე, აინგალარაზე, ამრავგლარახტეი
(აჯამტი) აქაბაზქუა დგრყუაწენგ, უი იხე იაირხუეტი ამრათაშა-
რახტეი ევროპა აღიტერატურა აღშარაქუა. უი აქერთა პოეზია
ამვა ქვც იქიწიეტი.

1945 შ. ოკტებრ 21 აზე იწეტი შიგშეგქუსა ნიკოლოზ ბარ-
ათაშვილი ღვფსიიეთეი. აიაშა ჰპიარაბი, აფსრაგაგ ჰპიარაე ამოლუ:
აჟაგ ღვფსგო იცია-იგე ცოტი, ახა ისახარაგუ, ეიქაქაუ აქაყუშ
ფსრაქუმ, ეიცაყუამ, ინოტი ახშაგ აზე იშათამგრძენგ. უბასოუპ
იშაყოუ ნ. ბარათაშვილი იპოეზია; უი აღაშარა თანგ, მა იამ-
წიანგ იზყალომ აღიტერატურატი ცეგმა იხადა იაკანყე.

ხუხუბ ბლახიბა.

აყარმაწეს აგუილ ახანე

აყარმაწეს აგუილას იაჰიონ აშია იალაწან:
„აგუილ, აგუილ სერგუაყვგ. სუჰიოიტ სეფსგ უმიდან
ისათიამან ისურბაოც, უშუგპერტუა უფულთიანიგ,
ლაშკაზ აახგს სუზგფშოუპ, უმიხუ-ყაიტა სეჭეტნიანგ!“

აბას აჰიონ იგუჟიეჟიო, არხა წეხლა ითილაჰან,
ფშახაგკვგ მჩღლიდან აარლა-აარლა იაიილაუან,
აყარმაწეს ახუიქუნაჟიტ, უს აშხა ნეჭუქქეიტ,
აგუილგგ აძვე-ხაირა ამაჰარა ინგწანიტ.

ახა უს აშიაჰიავ მჩგმხა იცია ხაა ინთანიგალტ,
იუაგულოზ ამრადგგ ამაჰარა იადგუხალტ,
აყარმაწესგგ დერკუფხუეიტ აწარაქუა რაშიამთა,
აგუ ნთუესაიიტ იარაზნაჟ აგუილ შუგპტგზ ანგუენათა!

აბლა ილაღრძ თეკასო, აგუ შიანგ ითძედაიუა,
ინგშთურაიიტ, გუთშიაგაღა უს ავგსცია ირგუხაიუა:
„შიაიი, შიეიზა აწარაქუა, სზენიან უიბაპ ირლასნგ,
სრგკჰაზშო სზენეირგდა სეხურა ახაია სემანგ?“

იააშოარ ხულფიზენდა საფერმწუა სახაფერუენ,
სეფსთაზარა სეიფდომგზტ, აშია ხააქუა აზესპიუენ,
აგუილ პტერც იბგბეშოდა—უბრი იკუნ ისთახგზ,
აგუილ პტერ იბგბეშოდა—იკანდოიტ შია სეყამგზტ!“

ქმათუანა

აცუქურფა შოგჯაღი იცკაც ინთალოიტ,
არგქი აქუცი არხაჭო ეიდნეფხალოიტ.
აყურა სსირქუა არაყა ირგვას
ეილანჩოზო ინეიუეიტ ქსანი აძიას.

იცავშინოზ ამზა იჯაბოშია ილხაფხაონ აფაფეზბა უყა,
აჩანგურ შიფხნე ლნაპალა ახაპი უი ღეჭუტინ გურჯალა.
ლგხეიეიქუარა იქამეზუან იარფშოდონ ლეძათიაშყუაქუა;
იგუფეიავოუ ილაღერმეშოუ—ლაშიაბე ნავუნ გუთშიალა.

„შინბეიხხელაფეი შიარა აცეგაა ზპიო
იანბითენჩხო შიეგზ ალაქქუა?
იშინათახგეგ შიარა იშეგზხო
შიახააწიშეკუაზ სა სგუკრა ცქაა.

სემეშო, სეწეზ, აუაა რპიატილა
ინლაულშინაზეი აბესყაქ აგუეითაკრა
აბესყაამთა იაპზეილაზ აგუკრა ხაირა
იაარლანსძანე იახთნუწარტი აცეგაა პიარა.

სუზმედგრუაზთგეგ აბის პიატეზმა
„სებტიუპ ნაძაძა შთა სირა!“
ისემაზ სქუარა რგურღაქატიეზმა
უა უგუ ათაზთგეგ უი აშრა.

გურჯალა იყაზ სა სგუთბაა
იტყუა იაბოუგოფი ხარადა?
სგუკრა იშეგეკვზ აშით აგულფაა
ინურკანძაზეი ფხარადა.

სგუ ართენწეიტი, სგლაშიარა,
ნარციე იახგეყო ჩოა დუნეიქ.
სეშოიაშო დგრნე აფსაბარაქო
სა სახა, ნარციეყა, სეფშოუპ, უნეი.

ლებგე ეისვლიტ. დგხდგრტ სარა
 ქვათუანა ბზიხუ იტიაზ აბრა
 აყაიმათ ფაგეზბა, იკაფბაუაზ
 ქვათუანა სსირაჰია ზებამ რჰიაუაზ.

იარბან ფშაიციგაოუ იზგრვაზ, აკაკაქეიფშო იშითუან ლგფსთაზარა.
 სარგაგ სარწიფეუეიტ ლლიხაგენწა, ახა ისგზნგმგელტ ლგლაღგრძ

ქსანი აძიას დგნწააკუკულან იაალხგწიეიტ აცეტურფარა.
 უი აშთახა ამაგუთა იაათგკუაზ ხაძგკ აკუნ—ამიღბარ.

1835 შხ.

აილაშიშეგრა მთაწმინდაყნე

ეჲ, მთაწმინდა, ზაყა ირხუცკოზი უშხა ცქჷარა,
უაჲ დახაგქუმ იციჷგრა—თაციუ ჟარა უთეგქუა,
ამაძა ანგქუნაძიო, აეიჷან კახაა შიახუა ხემქუა,
იგუყაწიგახოიტ, ზულუაზტი იციეღლაშეარა.

უბრი ამითაჲგ უკუშხა-მეკუშხა იზაკუტი თენირა მადოზი იყალო,
იზაკუტი ლანაუშეგროზი, იბლა ხეხეჷუა უბუ მძანრა იქუგგლო,
წაყა ლბაა უახაგლაფეშოუა შითე-კაკაქლა აღიეიუქქუა თალიძან
უახატი იხერწო საკუმალე ეიფეშ, აძეგ-ხაა ჯეიუა აფეშა იასუაზ
იილაღან.

უი ამითა სგუ ითენწიომ, ამითა გუახუა, უაყა სხალა,
სგლახა ეიქუნე სხუკუა ამახე ლაშცა სანგქუგგლან,
ხულბეგზახა ითენიგზ, გუცხუ ეიფეშ სგურღაო სანაფელან,
იზბან აკუზარ სა სეიფეშ ალახა ეიქუნეზი გურჯალა.

ჰიი, უბასყან იშთეაგუაჷაზ, იშთეაფეშძაზ უაყა აფსაბარა!
ეჲ, აეიჷან, აეიჷან, უსახაა მძანრა სგუ ითაწიახუ იახაღამ ეიცეკრა.
ოქეგგა უეიშელდა უინგზბალაჷ სა სხუკრა უზხალარც აჩორღასძოიტ,
ახა უშეყა იხემეჷამეკუა, უს იშევეიუა აჰაირ-ცქჷა იოლაძეოიტ.

სგლაფეშ ანუღბალაო, სარა ისხაშთეიეიტ აფსაბარა,
ეიჷან იყო რტაროთა ხეღკვლართას იაშთოუჷ სგუაფხარა,
არა ინხაეგრც ნაძაძა აარციგტი იგუყ-წიყარა,
ახა ფსრა-ზეჷუ, იზღერუამ აეიჷან იყო რგლშეარა.

სგუ აფსე აშინე, სგუ თგურღაუა უა სეჷუგგლა სშახეღეშეგ აეიჷან ახარა
აგუაგაქქუა ლაშეარღლა იხერითეგზ ისეკუშეაზააძ მეს ახულარა
იკუარაქქუა ირთასუაზ აფეშა გუნქაღა სარა სანგქუგგლან იაქუ-
შიშეიუან,
ზნე-ზენღაგეგ იხაშიაშიიძა თენი ისესუნ უი სარა სგუ იაქუშიეიუან.

ზღვსე თოუ აშხა, ზნე უჩჩაუა, ზნე ულაღერძეშოუა,
დღუღსთა უარა უპარა ზხუტრაქუა ამერთენჩუა,
იგუ აზმერპიო ინგუხუდიტ ინხანთაროუ იგუაყრაქუა;
ზღუ ითოუ ზმერპო უიგუტუბუ, უარა ინჰუაპილ აფთაქუა.

ქუემიტუა იგვლან ზეგაგ, აქივან აგუ ინხანთეიტ ალაშცირა,
ბზიბაბუკ ეიფშო იგულუა აშხა იაშთოუბ იაწიანაწიგე ამაცარა,
იშეგმბასეი ნას იცქოლუ აფსე ანგპიარა იშაპუგზ იყარახან,
უბრი ეიფშოგნ ამზა-თაა ქეგან-გუ ინგუწენ აშშეპია ინთალახან.

უბას იყან მთაწმინდაყნე უი ამშო ააილაშინიგემთაზ,
შეართ ათეფქუა, შეინგზბალაქ ისგუალაშოიოტ ისხუცქუოზ,
ნასგაგ შეგვლთა სგბქეგვლან აქეა-ხაალა ისპიქუოზ
აფსე ზაწიგე აუბ ინდგრუა შეართ გურდაგას ისგშითაზ.

უარა ითენჩუ ხულბგჩახა, სა სგუ უთნგმწიო უსზეყალვიტ გუყაწავას,
აგურაქუა საინდგრუაყუა უარა აძიკ უოუბ ისგმამოლუ ეიქურხავას,
სარა ინდგრუეიტ აგულრაქუა ისზააუთილა სა სგურტაციგმა შაყაყოო,
აშგე მრახა იშარაცე იშაგყოლუ, ნასგაგ უი ალაშცირაქუა შეარლაშოო.

აბეჯე მადა

აბრი აბეჯე სსირ, გუფუწიავა, იზბეჯდა?
აბრი აგურვა ზგუაქვუ იწიხვდა?

სხეზდგროა სანგყალა რაფხააძა,
ინსეგეტ სადგაგლ სახიზ-სახაააძაზ
იანხსხეზგოზ სხუქრა უა ხააადა-ბაადა
სეკქულაციეი სვგზციეი რგყნგ გუალადა,—

უბრი ინარკნგ ბეგკ სეშოთუბ ეჩქაგნგაგ
სხუკგროთაქუეი სეგუთგხაქუეი ზეგაგაგ!
ლაბქაბაბა, თხეზლა ენაგა უი აბეჯე
იციერნაგოიტი სეგუალაქუა იაანმგეკუა აკ:

„არფეს უნასეფხუ უაშთაზ, იფუშაალა,
იზდგროადა უბრი უანიარ ჯარა!“
ახა სენასეფხუ საქუშიომ უს ბზანწე,
იგასეკრგწმიაუამ სეგურვა უბრიახე!

აბრიაკუმ ისეივადო ისეშოთუ აბეჯე,
უი სელამეს ზგროთაშაშო ზქაგნგაგ!
ახა სხე იადგზბალომ ბააფსგრაქ,
სეგუ ითგხარატი იამგროთგნჩრარტი.

უმაალეკქაუმ უარა, სარა სხეგახო,
მა უავესთაიუმ უარა სემვახეზყაო,
უხუსთხაალაკა იპია, ისეფიფუშოტოთაზეი?
სა სეფესთაზარა იანმურხოთაუაზეი?
იანბეილესკაარი უმიბა სარა?
იანბასაური დუნეიაქო სეკქუნაგა?

1836.

სანშა გრიგორი ორბელიანი იახა

უფსაღვდელ ყაბახი უცივრგვინი, სანშა, —
აჟია შაქამლა უცივდა ანგრაპა ბაშა.
ბზია იუბან უღვდელ ნხარაქუა
ალახმენწა იუმნახტ, უირგაგ ხაზგ უფუაროუბ.

წოუბ, აკვრ უარა უნგუეიტ ტემჯარა
იუბეიტ უაყა აბზიარაქუა კვრგაგ,
ახა, უგუ ითოუბ, იუბაშთუამ უს ჯარა
ყაბახი აბზიეი აცივგი ებქმენგაგ.

უტყუნგ უახაგყოუ იუბაუაზეი ჳადატიელან?
აბარ უი აწნ, უყაბახი გურლახუ გურთიელა
უა უტვარაქულა ფპიგზბა სსირქუა
იანდგრფშუქონ იარა იანთიელა.

1836 შა.

ყაბახი აწხ

ბზია იზბო აჭოუპ ყაბახი მძანრა თშოძი გუახუა,
მესტითი აწხ ლაშცა ხაშიაშიახა ნასგაგ იკახხაი;
შია ეიშარაძაქ ცაგაა ბზია იზბოიტ შიი ინაქქუქუო აშხა
ზეგა შაყაბახი, კოჯორტიი თეშახაბ ანსუა შამზარ,
ნას აბზიიბარა იაბგლხაბ კაბეზბაქ ლაფიფუშ მტკვარი,
გუილაქ ამა ინციქურფო, ში აბე თენი საპალარი.

სირძაქ აკუნ უბრი აწხგაგ,—ყაბახი ყაბაყა
სთან აბუცრაქუა სერხარგალან სნეყუნ უბრაყა.
რჩაფიბარე ამისახუქქუა ნეყუნ აშშეშია, გუფ-გუფლა,
რხალი იალაქუან შოუკგაგ ეილაპი-ეილაცა უსდა,
ურთ ირგვაგეყუან არფარცია, სედრუ იზუსტეყოფ,—
იყან იფხაშოხ, ნას ამცა ზელრაზ, იცეგაბხუქუოგა;
აშხა იფხაშა-ფხაწო აფივან აფთა ირგლან;
არფარი ადგაგლ შხა ირეინფრბო, უსს უი იახარგამი.

„ყაფლან შიი იისთერყუიშტ,—შია დგრკუან შისახუქქუა უი,
იარბან იუთახეფ, ანს-არს შია უმპაროლუბ დუძძაქგაგ.“
ყაფლან არფარბარა ილაშხი, აშია უარწიფუა
დასნე ნთირღეზიტ ხეხა იხუდა დახო ეიწეხუა.
ას ალერს ფშოძი ზაშანე, ზეგუთეხაქუა, დარბან
ფაბეზბოუ, კაჟკენე იზეზციფრამწუა იყაზ უბასყან.

ურთ, სემგულძონე დგშორგლან დგზბეიტ ზეწკე შაქუაქუა,—
ნას ლარგაგ უბრი საითე სლემდგრი,—სირე ლაქუნ.
შიი, უი აამთაზე ამცა სეცრალტ; ისეზდგრაბ,
ასირ სხაწაგუ აბაციეი შშიან,—სტიე; შია ეგაგყამ.
აშისა რეინზარაქუა ზნე დგზბახახან; შშიან საბაყამ:
სგლაფუშ ლექუმშიაძეიტ უაპა. უაეიე აა აბრაყა
დგვლოლუბ ლეშალი აბეისქუა რგბეიარა დგშვიაქუა,
ამცა უეინაწოიტ უი ლეხუდა,—ისპიამიშ იმძაქუა.

ლელაღუშ სეჭუშთან უბრი აამთაზე დსებუაჩხო ლეკლან
 უი სარხაწახენ, ხას სეღუ ეისუა ლაფხაი სნაგვლან
 უსგაგ ლასჭიეიტ: „ღი ხასგფუპ სასზე ბა ბახგზბო,
 შგრი ლელაბარა სოუნღან ჰია სბეშთან აფაძეზბა“.
 „ჰი, ეხაფაუჰიო, ითახუბ,—ლქიეიტ,—უარა სახაღუბაუმერშთ:
 მოღას იყამი უაეგ, ზეგაგ რხაშთლოიტ: დღუან დთენზაზარგა“.
 „ასირ ბჰიოიტე, იხაწა, უთახხა უი ეგამოღაზ,
 აამთაგა რაკუზ, იყალომა, ბგხხაშთუა სყაზწოღაზ“.

ას ეიტუშ აქია ილაპიაზ ინაჭუალტ ლგძღე იგუიღხა,
 ფშაიგაგ ნკელყაან ინახ-აახტ უი ლგწკგ შაყუაქუა შითგშახა,
 ლეკუშაგკვგ აახარფუშოიტ, ვ-გგეიეიკ რეიტუშ იმძინრან,
 ურთ ეილარზუეიტ სეფსახე ღაარა, ჰიაშაქ ჰია უი აჰამ;
 ამზაგა, ხგახგხტი ილაშო, ინაღუჭუჭკეიტ აფაძეზბა,
 სეღუ ინეჭულეიტ იხააძა უი ლგუჭიფე-წიყახა იანგზბა;
 ასპო ბაშოოღუ: დანთაძეგ იანღგზჭუთ სეფს ეიტუშ იზბო,
 დეკეიტ უი დნგწაშეიყუა ზენძა, იკეიტ სეგციახუ იშოზბბოზ.

1836. აფხენ.

MS 370.

მტკვარ აფშაპიატუ ანუკრა

სკუ წიგნა, აფშაპიაშყა სლუიეიეიტ ისეცყაბარც სგურვა:
აბრაყა კუაკა კუაცის იყოუ ზეგაგ ზდგრუეიტ სა ინთყა,
იასტკურშა იანტმუგზ ზეგა რგლა თრია, იგურუო,
აბრა სნიიიაიუნ, სგლამტგუშოქუა რგლა სკუ ყაფთო...
აშშგჰია ილუიეიეიტ იკახეაზმა მტკვარ ატემვას
იანტმუშ-იანტკვარცგრა აფივან ყუნ-რანტესსა.

სგნკედგელან საზტტრუეიტ ატემვას ილატტეგ.
იეგკედბალტ სგლიტმუ აფივან ალუიერთა იანტმუგ
დიდ, მტკვარ ზტტმუტტესლა იშაპათ კუაპაუ
ზაკუზეი ბართ ანანააპა იპაუპო? დარბან ატკეზიეი?
იზაკუ სგზდგრუამ, წოუბ, ანა იარანტე სკუ იპაიეიტ:
აფსთაზარა ზეგა ბაშა ზტრუთეიერიანგ იზბეიტ-
პამზაზარა ზაკუზეი, იზაკუზეი იდუნეი?
ზტრთირა უავგ ილტმშოო, წა ზმამ აფშალ იავგზოუბ უი.
დაბაყოლ ნას უა, ზდა ცართა ამაძამ აპია
აუნენმა ზტუაპია ნანტგემან, ნასტუ ნავა ზაუნ?

იიაიეცია, აპიენტქარ ტტრ-ბაცია—ანბგდ დუ ზგამან,
უბართგაგ ტტო, რტუ ეისუა, ზაყანტიეკ ირპიანბან:
„პა პტულა ტაელაქტუა ბარიაინგ, ტაეს იანბ-პაზგოი“?
იეგატტმუეიტ ურთ შხუათეფლა იას იშზანბოო ირტუაბარც
ანტში, უაწიგ დარა ირტეიეფშოუ ირტეიეფშოაბარც.
იბზოოუ აპიენტქარ დუნტენინგ ზანაკეგე იზიხტომ:
ალა ბაიფს დიეილა, დტტუზუა, ბშუგლა აფილარ ეილტტგო,

იტაელაქუ იაყალი აუსტუა ყაზარგლა იბო,
იარა დტტესახუა, იშთიხა იაიიუა აბიფარა
იზტაპა შიიფხგდ რზტმბარტი უი იოალუმ ზტმტაფუგარი.
ანა უეიზგეგ, იხუშაგბებ ნტში მაცარაზარ პდუეი
ნას დარბან ურთ ზეგა რუსტუა რზტმბან შთა აფიბტეკ ზტუა?

საქართველოს
ქრონიკონი

ახა ჰართ—ადგაგლ იახშოქუან წაბერგნე ჰაგაღაახარ
იაჭულუბ ჰან აგლაქია ზეგაგ რზე ჰაზებერგუიზარც.
უბრი დუაგემ, იფსუბ იარა იგუგაგ
ზეფსე თანე, აქილარ რზეჰიანგაგ იყახემწახ აკგაგ.

1837 შ. მაი მზა 27.

სჩანგურაზა

იუპიო ამტკუნა, უგუყრაშია,
უჭანგ, უღუნგ იუგულაშია,
სგუ კარგეფიტი სა სრგზხუევი, ისხზგავ აამთ სგულარშია.

სჩანგურ, სემეშ, ზნემხარ ზნე
იგურღაო-ისგრა უა უბეგ,
აგუხააქუა ისემო სრგლგანგ, გუაყრაკ სმოურც სა სკუეკუგ.

სა იანბაზბო უფგშეგრჩარია
უგურღაარია იანბარტგ აკეკუარია
ახა მამ! უა უყუნტი ისაპაუა აგუფეიაშეშორა მაცაროუპ.

1837.

სა სჯიანო

უხსეკუმაქარუბეი სენასეფ — აიანო შთაშაო?
სეშრა უშთაშთოუეგე სეგურა იამამ ჰიაშაკ.
სეფსე აქოპიარუო უარა უმამიქეარა,
სა სეუ ამეკელტ უარა ისუთაზ აფსაგეუყრა.

იდგრნე უყაზ: სარა სეუ აშოპამ ზეკელომ, —
უსეშბადო უწოუწიანგრ აფთა შეგეულა;
უა იუზდგრამ ზაყა სრაპათნე აღუნეი სა სშეკელო
აფთა წადარაქე ითააძა იზბარ უა უბლა.

იუთახეზარ უხე სგრბა სახეა შეკელა,
აკოლუ, იზდგრუეიტ, ულაშოიკტ ქეჯანგულა;
ილაშოლუ აგუ უარა უამოლუ ლაშოარას,
აგუეხეშ უამოლუ გურადანარას!

უაიი, სემეშა, ალაშოარა უქოვდდგ აბრა,
იურლაშეაზ აგურეკტა უთაქეა უარა,
იფიჯან მცა სზგრფსაყა იარლაშოარც სეგურა,
აფშოძარა აცფხაქეა სეკეფსა უს სარა!

1837.

ათაუად-ფჳა ჭავჭავაძე
ეკატერინა ლახა

ბა ბაჳია თბალა
ბა ბაჳია ხაილა
სეფსე ბერგურღაოიტ სეხარა
ბელაფუშ ნავაიგარგლა
სგუ თებჳაიუეიტ ცეგმარგლა
იაგგებუშეიტიუეიტ ფეშეგრჩარგლა.
ბარა ბახანეიუა
აგურღაიარა ნეიუეიტ,
ბარა ბახაჳეამ გურღაიარაგ ჳეამ!
ითიუ გურღაიარალა
ბარა ბეიჳეიჳიშალა
იზნემფეშორგლა ბგუ აჳილარა?
ისგულაშეიტიტ გუკრალა
იჳიოზ აშეი ზნე ბეჳხაილა
„აჳარჳეჳესი აგუილთი“ რგხაძილა.
ბეჳჩაფუ გუკრალა
ბნეჳუაჳია ფეშაძილა
ამოეტ ჳაჳი იგუ ბერღაშეიტიტ.

1839 შა.

ნაპოლეონ

ნაპოლეონ იბლა აიწიხენ დნგქუფშაიტ ჭრანკიატელა,
უბასგაგ იპიეიტ: „ამჩრა ისოუზ ისნათაზეი მშაინ სარა?“
ხის იხაძფშა იაქუირძეზ არეკპარა ანიბა იარა
ილაკთაიცეგაგაგ იხთაირფშეიტ შაიხუაიცეგაგა აფშორა.

იახლოუპ უაქეშთა, სგუ ითაზ ნაგძოუპ,—იპიეიტ გუანგლა,—
ზეგაგ სა სჯარშოიტ, აღუნეი სეკტეზ ხაგძ დოლა.
სტეგლა ბზიახუ შერლა ეიბესთეიტ ჭიაშა ამამქუა,
იარა ახაძაზე იტყუასტიიტ ზგუ ეიწამხაზ ამჩქუა.

სგუფსე მგუფდა სკია-სეგ იალაგელომ, უი სარგელომ,
ახაძ-აფშა სნათეიტ სა საჯალ ახათა.
სარგაგ ისუაღლუპ უი შთესხერც ჭარაყდა;
ამთა სარა სოუპ იხტიფ, სიგაგაგულგერთომ იარა შთა.

იხდგრუადა ალახაგენწა აგუ ფგსწიაზარ უაქეშთა,
სეხაძ-ფშა დარხაძიგ ინათაზარ ხარა იხვაშა!
ახა მამ, აგურა ზგომ; სგნასგუ სეიეომ უი ბაშა,
იარა სააძეიტ, ნასგაგ ება სეშთაყუა ჯარა სთანარხაშაამ.

ნაპოლეონ იაკლაბთუა დყალიანგ იარა იხენჩაუბამ!
იავა მერდოლა ხმუგდღოლა აპრა იგანგ ჩხაძიგ დყალარგაგ,
უი სარა სიაბბუამ, მგელშაირაღა დსაყარახომ, დგჩხუარგაგ.
აღამრა ლაშცი ჭაიეთარწარგაგ უი თშაიხაროუპ.

ამთა მგასგშეტ, ახა იგუ ითაზ ზეგა ჭარა იხაზდგრშთამ,
იარა იაჯალ ახათოუპ ცქაა უი არაყა დააზგრფშუგშთა:
იკაათაზ ამქეი ამშოენ აციქტორფარეი იამდგრბოიტ მიტეგლა
იარა იგუამცა მშოენშა იშოგყაზ ჭა ჭზე ჯგშატიგლა.

1838 შ.

აღმშპარგვ

აწმეპია ფარულაჲკა ყოფმ
თუნჩ იშხარწესუა ეიფშო,
ბლანდინო შითეკ უი აშუკუაქუა,

იარა უბას ლგმპარგვ,
უი ასირ ლგმპარგვ
იალახუმარუეიტ იარა ავაგა.

იმოლუ უი ნასგფ,
ილაგავავუა იფსგფ
ზგფსგზჴუა უშეშგრა აწაყა,
უარა უწგსწგსრალი,
აფშახხ ანდარალი
ზგუმცაშოლრა ზგრხაშაშაიუა.

პიი, ლგმპარგვ უარა,
უფსეილარხუიგოლუ კეგაძი,
ზქგშე ზგრხარგდაშ უწაყა?

ეიკაკრა ზქუმ უაპა,
შარბით ხაა ზგეირგდა?
ზგფს ნაძაძ უა იზგროტენჩრგდა?

1839 შო.

ათშუქა

დკუაქალღეიფა აფშუქა იიპირ სეფსალოუბ,
დმაალგქაშოა იბეგ ანგო არაყა ფშშაღა,—
აფეზან იაწიასსირ აბეგ იხაწა,
იან ლნაბაშუწა დანგქუუ უი დხაიძა.

ზეგაგ იზეიფშუბ იარა აფსაბარაქუ,—
იან ლგუბაზღროოუბ იმოუ გუაფხარას,
ესგმშუა დარგურღოოიტ იუსგ ახათოუ
აკვ საციშეიტი შია ილაღრძ კათიომ.

აარცეყა იყოუ აგუაყრა უი დღამ,
იგუნეგო იზდგრამ უაყა იგუაღა;
ადუნეი დანგქულა ნახეს იარა
იხუტრაღა ირგურღოოიტ ითააცაირა.

უკუაქალღეიღა, იკუადოუ უბზ ადაცაღა,
მაკაანა იუსუიჩრო აამთა უიცცაღა,
ახატეიტრა უმანაწ უშეიშეიღა,
ადუნეი ეილუკაანძა უს ჩეიღა.

1839 წ.

ქაშვი

ამჟამად იმპიალიტ აგუაყრატზე ვითვარალა,
 დანამგუშაშაილიტ დანამთენხიდოვ იმალა,—
 ფსელა ვითვმე იოვპ, ზენმა ირგეკაწიყალო
 იუადავუმ აფშაარა უი იაცივქუხხლო.

აგუ, ისცივქვზ ათახცია მგუშა გუაკაქუა,
 ვაფხვა რეცხურას იაფშააუვიტ აუაანაგაქუა,
 ახა აფსგ ზნეკ იწიინგ იხლამიდახან,
 იაჩაალაროვუმ ნამამა იშთენხადახან.

უი არი ადუნეი იახეყამ გურავალა
 იძვდიტ, იშაოიტ, იახაიომ ქუნავალა
 იამოუ აგუაყრა, იალშომ,—შამამი,
 იაციშაოიტ ვაფხვა, დუნეი გურავამამე.

დაარამა იუადავუმ აფსგ.ახააქუა
 იარა იაფგრწუვიტ ადუნეი ბზახაქუა.
 ვიფშოუ აცივქრა უი ნამამა აგუ ითარშიძოვ
 აგუნქარა არგეკა ირგეკიან ზენგაგ იგუხარშოვოვ.

1839

*
*
*

ისგულაშოიოიტ ბებლა სირქელა,
ლაღერძ ბქვაძიძივ იმძანრან,
ნასგფე ბქვეშექელა მადა ქუფმთქელა
ისციფწიანხნე აკვ შორემან!

ახა ლი ალაღერძ იბქვაშოვზ
იკათიომეზტ აფსაბარან,
ზლახა ეიქუნე აგურვა ზხვზ
ეიფშომეზტ ცია-ფე ზქულ აციარა.

სარა არეცჰა უაფი იზღეროტ,
ბებლა სირქელა უსყან ირჰიონ,
სარა სხვ ალაღერძ იღერმეზ
იაზჰაიზარენ სზაწირა იგუნეზგონ!

უაფი ში თანეზბაილაკა ჯარი
ილაღერძეშოუა აბლა სირქელა,
ეხ საბიცი, შიი ისგულაშოიოტ სარა
ნასგფე დუ ზლან სა სემშექელა!

აგიაცინტი*) აბერი

აბერი:

აგიაცინტი, იბაყოფ უფროსთაგ ბზიანუ იგუყაწიანაზ.
ურთ უარა იუხუაფშოუაზ შეეი ხულფანი რხიზგრწოთლანწ
ისაპიში, იბაყოფ უჭვება ილაპალაპაუა
აფსთანიარა ააქაქუა რდიფშოდა ზგრვგშუაზ ხაა?

აგიაცინტი:

აბერი, იუმბოი ნას სგრციეძიტი სუფსადგაგლ აგუი,
სა სვგზცია ალიტქუეი, უბას სყარმაწესი აეივანქუეი:
აბარი მეს იარწითუეიტი იფშოძახა აფსაბარა ზეგაგ,
ყარმაწეს აწიანგ იარკაგაგუეიტი აბზიბარა ბეგ,
ახა სარა აძიკ გურჯა ზმოუ, იწაკეუ ათეფლამცია,
უი სემძანრა, სეწიპაპავ ხაა იზბაშამ უაეილია!

აბერი:

უაპა იუმბონეუ უი აცენსურა იგუბხუოლ აკე გარა,
ხაგლსეი რაზნელსეი უარა უთეფ ახადგრფშოპო ზენა,
აეაგე უფშოძარა ღახაბეგლაფშოუა ეიცაქომი,
ამრა უარკანდომ, იარა უბას ახათაგაგ უაზგრკომ?

აგიაცინტი:

ახა ისაპი იზმითოლსეი სა სსგ ავნგ ფშოდა, ავგნ დღე-
იზლაჩხოზეი სარა სეფშოძარა აპაუა იუუკეუ:
ისგეუშო-ისგზბატოუამ აძება იბაწიანოლ იკანჯანუა,

*) აგიაცინტი ზ.ხაძე — გვგება ზმოუ წითლცა.

სგუ იაქუნაჰომ უს შეეღლა იფსთაზარატი ძაძა:
აფუშახა სარა სეზღაქუა რგუ ყანაწომ, იარგუბზელსუა,
ამაახერ პეტყურ ამრა აშაახუა იანარშიშგრაჟამ.

ა ბ ე რ:

აგიაკინტ მძანრა, იუკუალარშია აძენ ციგაძინგ,
ჟარა ჟუფსრენ რეკჰაშარადა უბრი იაახყანგ.—
უფუში იალშოო უა უზგ იუფიქაჰუა აჟავგ ინაპგ,
უი აძენ აქეხა იახერწესრემ უბღაგეცქუა იკ.

აგიაცინტ:

ჰაი, აბერ, ამთაკვი, წებუტიაკვი ზეგაგ ირემოუბ,
ახა სააძთა აანძა სწებუტია ახაგფუიო სგუ იალოუბ!
ძენლა აფსაზარა ფსძომ,—ლახეიქუწარალა ანთეილანაჰიოიტ,
იარა ზზია იაბო, ააფენრა ახაგენაჟუა აყნგტი!
ახა ააფენრა ააშოტ, იფუშაძინგაგ იბღაგეკვიაშოტ დაარა.
აქიწარქუა იანდერგურღაღაჟა იარა ახაარა შააახალა!
ეჰ, იანბაზბარის სა სყარმაწეს ბზიახუ აღიაქვგ,
უი იატოუ სარა აგიაკინტ ჯაფხაა სპეტერტიგ!

ა ბ ე რ:

ბზიალა, სცაბ, ისეფუშააბ უი სეშითეც ბზიახუ სარგაგ,
უიგაგ ჟარა უეიფუშ იაყურგუეიტ იახაააძაბ აღიგ!
ეჰ, იყალაბ უიგა იამთიანქუა იარკოზარ გუმშათ ნაპგ,
ნასგაგ ჟაჰა ინკჰამსერ აგუთეხქუა უხაზგროშოთა უი აჭგგ.

ბგუაპიფე ბგრაწო, ბგეივაზგრ ციფგაქუა
 შათწას ირგქუფსოუ ბგზციფ ქამგზქუა
 სგბლაქუა ხგრკუფეიტ იშანბაუა,
 შა იყაუა, შა შცილა ითგბლიაუა.

აფშოა გუბზელ ბციფეშოა ანარწესუა,
 იარა უბრილა აფუ ახაზნარპაუა,
 იდგრ, უბასყან სგლა თიფეიტ შგკრგლა,
 სგგუგაგ სთაწიფეუეიტ გურვარგლა.

ა რ ა შ

მკადა-შთადა იშთხესაი ინიეფეიტ სა სრაშ სამანგ,
სეშთახ იფერეფიტ ილაპია შშთაცეგაი სგუათანგ!
უეიხა, ო, სრაშ, უარა უკრა აინგელაშიკ ამთაკუა,
აფშეა იალიარდ სა სზერგუაყუუა სხუცრა ეიქუარაქუა!

აფშეა ეიმეცყუა, აძე ეიმგრიჩიხა, ურხგუა ატეშეა აბახტუა,
უთყუა, უეიხა, ნას ირკაბუღოა ისზეზგარც იყოლ ამშუქუა!
დგაილა ურხგუაყ ხეიფდარა ზემი უი იაფსანგ იკარახან,
დრეკაპანგ, დეფხაოუმეკნ მა მშუცეგაეკან შოროაკან!

საფერწერ სეფსადგეგლ, სერციეძგერ სა სვზცია სეჭულაციი;
დგნსეგერ სეძეგხა სეზზიბავ, უბას სთახცია სეშეცეფ,—
იხასეჭეხულო სეზშაალაიიტ უა აქუხიიტ სტიგლანგ შიგშიადა,
იიწიექუა ისეშვალაციოუ ირასშიალაბ სა სგუ ამადა!

ხა სგუნქეგბეი, ნასგეგ ისზაინხან სეზზიბარეი
ირგზინაიიტ ამშუგენ აისრეი იჯაშიტუე უვშე-გბარეი!
უეიხა, ო, სრაშ, უარა უკრა აინგელაშიკ ამთაკუა,
აფშეა იალიარდ სა სზერგუაყუუა სხუცრა ეიქუარაქუა!

საბაციი აბეყოუ რეგუთანგ იყამლოზააბ ნეშეკ საწიახერც;
გუკ სეხაწიეუამ ისზერაზუ, ისეზკარითომ გუოკა-ლიღერდ,—
ასაკარა აღმეფეშე აქუგ ალაპია გუერთაკ სხალუაფსაბ,
აფშეატლავუგეგ სეზაქუა ამეტკუმა რეზზიანგ ნეშეკ აქუნაფსაბ!

სეხაარა ლგლაღერდ აცენხურას აეივან ძადა სეჭუთიალაბ,
სეჯეაბაციი რეცენხურასგეგ აფარბაეი კილუა სერწიეუალაბ!
უეიხა, ო, სრაშ, უახა სნავაილა სლახაგენწი აპიაა უფაგენხეგს,
უი სლახაგენწი სახხეუციამეზტ, სიგაახხუციამ ირინხეგს!

უსს იზმადი სარა აგუქუბა იდუნეი საუნაბერ!
საზერშიომ ისალოთ უი სლახაგენწა აპია-ცაპერ!
უეიხა, ო, სრამ, უარა უვრა აანგელაშაკ ამთაკუა,
აფშა იალარძ სა სზერგუაყუთუა სხუცრა ეიტქორაქუა!

მამ იბაშამ ას იზზეიხო სარა სეფსე იგუგუთაეზ!
იძუამ, ო, სრამ, ახაანგაგ ოვ დეზნემსეკ ანჯა ილუბეზ,
ისეშაშაილან იასეშთილახ ამუა აცეგაიოა იზელასხან,
აგუ ეიცაკრემ დზეტქტიო იჩოვ, ილახაგენწა-ცეგა დაკნავამ!

მვადა-შთადა იშთხესაა ინეიუეიტ სა სრამ სამანე,
სეშთახა იყერუეიტ ალაპია შშთაცეგაა სგუათანე!
უეიხა, ო, სრამ, უარა უვრა აანგელაშაკ ამთაკუა,
აფშა იალარძ სა სზერგუაყუთუა სხუცრა ეიტქორაქუა!

აპიენტქარ ირაკლი ინეშეინთრაქუ!

სნეშამსნეშლოიტი უპათეუნაქო აძგობანა იშოლახანს,
უარა ხადე ზმოუ აპიენტქარ უბ იკასთიოიტი აღადგობ,
ეპ, უნურ ცქაი ზგელაუნდა, უარა უფსადგელ იქუფშეგრც,
იამბარგზი ქართლი შოქსკცუ კერ ჯამბა ზღუწიხანს.

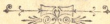
პატუ სზაქუპ, უფსგმთახე ფეშამბირწის იუპიაქუან
ქართლი ეითგმანე უინაფგრწუან უასიათნე იყოუწიხ,
ოფი იყალხეიტი ლაბჭუხინანე უსყანტი უფუთგმაქუ,
იხან იამპოოტი უწეიცია უი იახელწებ ამიერხაქუა.

ამითახულა ჯარა-ჯარა უარა უწეიცია ინგწეწქუან,
იხან იარგოიტი რეფსადგელანს წარა-დგობა ირწიქუან,
რეფსე ზლიათუ იკაპი-ცაპიუა რეზნიამბორა მცაბეზნა
აუღაღტი აწაა-არბეიტი იახგენტიააუუა რაფია-ხაა.

რტიელან იარგოიტი იაწილანე აქილა ხკე ბნიქუა
აგეიან ფხა აწიყაქუე იახეშთუა აჩგვრა ბეიქუა,
ოტირანანა ჰიალხეი-მწელხეი აქტრთქუა იახარგმყოწიკგზ
იოკე იხე, დშიო-დმგრპაუა, ითგზრახხეიტი შთარახხეს.

კასპი აისრა ქართლი ახე ოფი ფერხანა ახეყაწომ,
აკექურფაქუა რეიქულარა უი ათგზრა ახეილაკომ,
ამშეზ-ეიქუა იაზნიანგომ ოფი აღაქია-აქულაქია,
უი აკექურფალა ზეხგენჯარატი იაზნააუეიტი შართ აუაქია!

ათგნია ამაზ უარა უნურცქაი! აძგობანა ზნეზწიხანს,
აწეზუტიანე ივერია ავლეიკამკრა ზელახგანს,
ქართლი იადგრუეიტი, ეილხაკაიტი უუასიით ფსათან იფხანოლ
პატუ აზაქუპ უნეშეინთრა ლადგობელა იყაწოუ!

აფსე ბააფსე

დარბან ფეხას სარა სზე უაზვან აფსე ბააფსე,
 ნას სეზშევი სა სეფსთაზიარე რეილარვენტრაზე?
 თენრაყ ამაში სეფსე, მშიან, ებაფვა, იყალღე,
 სქარატი გულრა ლაშა ზუმში, უმპიოი, იშთაწაბგეი!

სარფეს-ხაწირა სეფსთაზიარა ფეფშეგს იამაზი?
 ზნე ბაქუთრა სსიირაყ სათაიუშირაშა უყამში,
 ნასგაგ ანაარა-მზიმბაყგაგ სეჟაყრა ისზალაუწირც.
 ნას ჯანათს აჯამანგაგ სარა ისზეყაუწირც?

ართ აგულრა სსიირქუა კელოძე, — ებაყოუ? სრგქერშია;
 სხტრა მძინრაქუა იზსზეილაუბუეი, სეზურვაშიე, მშიან?
 ჰაი, აფსეილარხუაგე, უყოუ, ისათაყ; ასოუ ჰაი;
 უმი არვაშაგა იზრეიციკეზი? იზბან ზუჰაი!

ამშო უშიიზბაიტი იანბასწილოზ უაყიბუ; სეჰადა
 უი ინამადო, აბაბუს იშთა იანსეჰაძიზ!
 სეჟ ათენრა ანაცისერძ უბრი ინარკნე აკუწიყაან;
 შაბ, აკე იაზზნაჩუამ სძეშა, სეჟ ითოუ ამცაწიყაი.

ნაყ უსბეწ უარა აფსე ბააფსე, სეზზოუა კედალა!
 უსდი იქესხოუეე შთა ჰლუნეი აჭგ, სეჰილა;
 სშოგლა სდინდანე, სეჟურამგო, სეფსე ნეიტი აწინდა.
 ჰაი, იზბაგსეზ უნაბე დზეყოლომა დხაწიდა!

1843. აფსესტ.

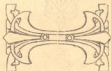
* * *

ითსგრძობ სგლალორძ სგუიყრა-ქევაბი,
იცცეშისტებ სგზნგროთგნრუა სგუ,
უი აცცეშე ლა ლზგ—სგუაზგრაპაგა
საკუშაღნგ იხგსწაბ იშეიბიბკუ.

ჯანათ ლგბლაქუა ირხგზბალოიტ, აბან
ლგჩაფშაღა არა ილაშოოიტ ზეგგ.
უი ზნგ უაგ დზგშუა, დკუგზხუა უაშთან
აგუშორავგგ ინათოიტ უეიზგგ.

იშეუაზგსგმპაოუ აშია სარა უი აფშოძარა
ხაა-ზხიას იყოლ ზეგგ ზეყნგ იყალაზ.
უი ანასგფ ლბააზგო ხგზა ქეჟანგუაშიუხგარა,
უი აშააქავგგგ ზხაზგქიან ლგშოშან.

1843

ბეფშოძაშეიფშო უაპი ზეყამლო—ბი ბეზშაზ ბიიშაძანაბ
ჩოენლა მრანას მშაწაძა, —იახულარგაგ ბენზაძაბ...

ბი ბეზბეიეთეი სთფე სეჭუყეიტ, თენჩრაკ სნაშაძეიტ ბეფშოძაშა-
სა სიძეუპ სან ილგმაძოუ, სეზუდა ფეგბეყან, სრეცპაშა!

ლარკ სოუბ, გუყე უსუვეკ, სშუგბზო აუბ დაჩაყ სელაძამ.
სოუპეი სყამეი როუბ-სეჭულაქია, —უაჰაგა ვგზას უაუ დსემაძამ...

ილისხუღზეი აბეიარა, —ბედა სტიანგ სნაპეიხაგსშუა?
დეგელეი თეჯანი რებეირაქეუ—შაზარ გყამ იბეილდეგსშუა!

ჰანეიკეყო, ანასეფ ანსემოუ,
 ჩჩაშალა მეს-მშოჯ ბანავჯოუ,
 ბელაქშო იხჯბალო ჯანათუბ
 უი აბარა აშოროა სნათოიტ.
 იხაბწომ, შოაყა ბზია ბეზბაუა,
 იხაბწომ, შოაყა, შოაყა სეგბეგნაუა!

ბეგბარა მკაბზნე იანსეხეაუა,
 სეგშოვეგვგე ათეფან იმერტიაუა,
 სჯაბარა მეშოქუა სეფხაძაღეიტ,
 სეჟაბაწიფე აგუხადა ინთარს იაკუღეიტ
 იხაბწომ, შოაყა ბზია ბეზბაუა!

ზნე ლაქიეიხაშ სემამ, ზნე სეგბეგეიტ,
 დანაზნეგგე სეგურღაოიტ, შა სეგურკოიტ,
 ზიჯ აფსრა სეფხაოიტ, შა ხეცრაქ სავოიტ,
 ზნე აარციფე სეყოუპ, დანაზნეგგე—ნარციფე.
 იხაბწომ, შოაყა ბზია ბეზბაუა!

აკეთილგონიერება

ისნებამიტომ სინგველიაწიციხიზ იმშო, ნასვფლა სკქუბ აღუნეი,
მართა ღნაბე ყუმშიგში საკეუბ, სალოლუბ გურღეი-ჩჩარეი.
შიაიი, გურჯა იარკარაზ, ანცია ირგეიტე შინასერხუაპ,
უი ერინაყ ეიმნარებუ, შიგურვაქუა ზეგა შიგინაცაპ.

ქრტიელა ალახდენა

(ათორეტი პოემა)

კახილაა რახი

საქცია კახელია, ხაწარა ზგემ აქროთა გუალგბქუა,
კახი ხუტე ზეუნე იხვიგან იხუქერა მშუ ეილგმცქუა,
შაიკრალიანე იშეჯალაშეგრშოიიტ უი ზნე იხვიგან იაიმათქუა-
ხაწიგულა ალა დეშოიეილოზ ბზანწეკ იხე მშათაიქუა!

ქეტი ირაკლი დანძიენთქარგზ იცაზ აამთა ხემეკბქუა.
უბრი იახკელა, ისეზაიზარ, სარა სქეფუშ ვემთაქუა
უბრი იახმა კახელია შაიქუა ჰამთას იანგსწოიტ,
ახაწარეი აივზარეი ახედძ მეცაო ირხესწოიტ.

შეფსადგაგელ იქუიან ავალა შიარა შიქაძე ანგლასხო,
აჯამ შეგმყუწყეკ იანშეგულაშოი აამთა ბზიანუ იიასხაო,
შიაბაცია რზე ინიმდა-აიიმლი აწიკაქუა ანგშეთიილო
სარა სშეგშოიიტ დეშინაშეგრშოთერკ აბრი შიზგზვზ გუკალა.

აკტიი ახე

„იამგლაფშეუ აქია, სუშოიიტ სარა
საიენთქარა ულაფშუ ახეზარკ უარა!
უაჲ იგუ ითოუ ზდგრუა, ახშეგვ ქედა ზმოუ
იუმოიტ იახმა გუაყრანე აქილარ ზთოუ:
ქრტიელა იოუიიტ ქაპავკ ალაქცია,
ურთ აშოთუბ ჰაფსადგაგელ ირგარკ ვიმწია!
ო, ჰაზნაზ ნაბ ჰადეკლ ლეფხალა უა
აქუფარაქუ ქრტიელა შთებ ირგლულა!“ —

აბას დნეპონ ირაკლი ამბენთქარ
 ირ რქვებ, იგუ ამოი აიბაშრა ათაქარ
 აქვან აქვაფხაი იღუ აქურბან
 იტელაზ, იქუნახტ ილაღრამ კათან!
 ირ დოგუხვიტ, კრწინისი ადიაუნგ
 იჯამცია დრამაშერც ირგულტ ეიზგანგ!
 კახი ხუქუ დიბამერც აუპ იგუ ითოლ
 ალა — შამქედხან, უი ზხუელიაგაგ ციგაოლ.

უი ა. მთავ რლავსან დააციერწიტ ალა
 ადოგ ზეგა იმქვახკ დააუან დოღუშახა:
 აქვან კახაა უი ადოგ იახაფხონ
 ირაკლი აქვრთცია უა რგუ ირგულღონ.
 აბჯ ეიფშო ურთ რახა დეკუენ ამარა:
 „იქიბოიტ, აგაიაურქუა შაკვლსგზ ამრა,
 აბრაყა აშა ლულუალა იკათიოიტ,
 იახაა ქვრთტიელა არახუგ ეილკახოიტ.
 იახაა შიფსადგაგლ აგუამშ ათახეღუ.
 შიარა შიეიფშო იახაა სარგაგ სეიბამშუგ,
 ხაწალა სნიგდგღლან სექუფარც სთახეღუ.
 დიერჯეკ აქვრხაცია იახაა იაიფშოგშოტ.
 გუქალა იამხეყოლ იახაა დაადგრშოტ!“

„იხაწეგ ჰცაროღუპ ნას უარა უზშახ
 უბეგ გურღაიხუბა ვაფხაი იამხერშახ!“
 აბასგაგ ვარხელყეიტ იგღლახ არ. —
 „ქერ შოგქუსა ნუწუნდა შარა ჰამენთქარ
 ნას აგუხააა ზეგდაზ უარა უზგ ჰთახარ!
 ალაციგააა შიფელოიტ შირთ თოღუბა უნგ,
 აქვრთუა იგულგრთა ირაკლი უბანგ
 ზეფსთახარა ეიგძო დეყამ შაგუთანგ!...“

ამ იხშახ იზგუქრა იქუშოა იტინგ
 იარპიოხშოა იკვლსგზ აიბამრახა არ
 იგუ თდგრგურღაგონ იახაა რამენთქარ!

აგუ თნარძეძო აბჯა აბეგ ვაფეიტ.
 არ იხამაზ აიბამრახა ეიზნავეიტ
 არი აქუფარახა აბეგ ივაუა,
 აქვრთუა ხაწა იგუ ამცა აზგრკოლა,
 შიერგუნდა დეყახარ იგუ აიგულღლოიტ,

აბზიბავ იგუ იაპაგაგ ითანაგოიტ!
 ნაყ-აყ ეიფელსეიტ ავგ-რკ ეიბაშლა
 აფსტი რგშოთუ ეიფშა ალემ მლანუა
 აქვრთქუა ეეგლონ აჯამ ნგრწაუა!

ავგ-რკ ეიბაშლეიტ ეიფელან აბრა:
 რშა რვაშაქუა რგლა იბუაშიტ კურა,
 აძეგაგ დაგემ ეიბაშეას იფხააძაზ:
 ენიხეია რმზხრან იფა თამაზ
 კახეთინტი იბაშიძე იოან
 ყაფლანიშვილი სომხეთტი დიან.
 ურთ რეიბაშეშა აქვრთქუა არგულულონ
 აპენთქარ ირაკლი იხაწაშა რბონ
 აიბაშეა, იმშიადო აფსგ რხანაწონ.
 აბა იფწიომ უა იბაშრა აწვხუტია,
 აბასგაგ აშა ღულუალა იანკათია
 ნას აქვრთქუა რგლფა ნარხარგლეღლუნგ.
 რაბაცია იშვგრულონ რაპია თფიანგ,
 აჯამცია ირგეილსეიტ უახა ეიხანგ!

ალაცია ალაშეარა ეიყუნაგაეიტ
 აიაირა ივერიია ირგზხეიტ,
 აბა ნას დანრგლაფშო არ აპენთქარ
 იმბეიტ ურთ რიიაირა იგუ თნაგარტი
 ირაკლი აიაირა კვრძა ისტიეიტ,
 დზექუტელუაზ არფარ შარდავ იცითანხეიტ
 უაპა იმგლადო აბრაყა იიეიტ,
 რნგშეგნთრაქუა აძიტ ეიბაშეკ იშვიხაგ,
 იფშა-ლას იალაბეიტ აქვარ-უაა რგხან,
 ბაყაქ რხაგელამ შაპათრა ზუა
 უსყანტი რუსქუა იახა იაპზგრბაუა!
 ნაძაძა ათენრა იავგეიტ ირხატან.
 შეგმგუამქაიტი ზეფსადგაგლან ითახაზ!
 შიართ ახაგდ შიგნოლუ, იშვგრთეიტ შიგნშაზ.
 ზნგ იშვაშო იანხალას აუაგ იფსგ
 აბ იფა იითოიტ ფხაყა იწიანრაზგ
 შიუაბაა ქართლი იანაშთარემ ბხინწგ,
 მაპნადხან გუაღლა იხად რპიონაწგ!

იხელაფშოცია ირეიპიონ აპენთქარ
 „ისტანხეუმ აქალაქე აშუყა შაასკეარ,
 აბაგუარა იაკუშოთ ცქა იაპრელულუა

უაწიტი მხარა უბრი ექუნარაჲაჲ,
 იადგრუეიტ აჯამ მჩგლა იშაჲაჲაჲ
 დაადგლარ აბა ხაჲლა იშაჲაჲაჲ
 მარგაჲ ჰიდგლოშა მაჲჲაჲ მნსკარ
 იზდრუადა შამი იარხუ, იცისარ
 ეს ეიგტი ახესგაჲ იდგრე ირჲალოიტ
 „ზნე-ზნლი ამიანი ამი იადნაგოიტ“!
 ზეგა იქუშაჲათხეიტ აბრა აჲენთქარ,
 აუხაჲიყა იალალტ აქალაქა არ,
 ნარყალა აბაჲჲე იტეიტ იხთინე
 ირზეჲალეიტ იხეხაჲაშა კუალძე!

შვე შეეიტ, ამრა ვაგელეიტ, ახა ნას
 იგელაჲ ამრა აშახუ აცენხურას
 ქართ აქუშა-მეკუშა აშაშე ახაფეიტ,
 ალა მაჲმადხან აბა დაზნეიტ,
 ხუხა-ხუმშო დიდგლან ირ იმა აბრა,
 ფერხაგა იზამთეიტ ჯარაშხარ-ჯარა.
 ილახა ექუნარეიტ აჯამცა რჲინთქარ.
 იგუ აციციტ აიადგა ოყიშა აბარ,
 ქერთიგლა ნეგნე, უი დცარც დშაჲჲე
 აფსახვე ამიანი იბეიტ დეზეფშეგ!
 დეგშთაზ დანიეიტ დეშეგელაჲ იარა უა,
 აჩარჲაჲე ზეფსე ზთიზ ინაჲქეა
 აფსადგელ ზერლულუოზ აგუაშე ანარტიტ,
 ალა იქჲე იამცა კურბანს ითიიტ.
 ას ახუმადრა ირაკლი იანიჲა
 იგილარ ირეიუაზ არი ეიფშე ანრაჲა!
 იარაშნაჲ აჲენთქარ იგუ ეიბაკეიტ,
 იხე დშაჲჲეფლუაჲ იუსქეა ლაყეიტ,
 იზხართოლუნი დგლარ იმრ რხანე,
 ალა—მაჲმადხან იხე ფაგა იბანე.
 აიხატი გუაშეჲეა დგროლტ დგკაკანე,
 დნარგდგელტ აქერთქეა რგუ მჲადონე
 მათწას დშაჲაჲ-შაჲაჲო დიშთალტ დეჲშაჲაჲა
 უი ირანტი იტრონ უსს იმბაჲა,
 აქერთქეა რახგნტი აქუფარა ზეულგე,
 ახა ირაკლი ირე იმაჲჲე
 ნეირბან, მთიულეთიყა დეშინაშაჲ დცეიტ,
 უბრი ალა აჯამ რეშახაჲქეა ირგზეეიტ.

არაგვა აძიას ცოიღ ითყაანგ
 აქუქუჯეროთუიღ აშხა იხყაო ბნარანგ,
 არხაქუა ირგლსენ იხუმარუა იცკაქუა
 იშინახსარახა იცოიღ ეილაშუა.
 ნგრცი-აარცი აფშაპია შიაფუჯაფლა იხვოღ
 იაწიყაყარახა იგურღაახუხა იშთოღ.
 არი აფშაძარაქუა აქერთუა იბანგ
 იზალშომ იგუ შეისგრც ილასნგ!
 ამვა დექუზარგაგ უი დეცკაქუა,
 იყალომ აბრაყა იფსგ იშაუა!
 დენოზუიწენ წიგკაქუაქ დვახან იყიუეიღ
 ილაცია ეიხიშუიღ, ხანგ ირუ ჰაუეიღ.
 დანჭუხალაქა ილახა ძეხაქ ანირშოიღ.
 ნასგაგ იშალოიღ აშიაქ თგრყაანგ
 არაგვა აფსთა შძანრა იახპაანგ,
 უბას მაცარა დტიოღ დეცკაქოღ
 ეგააამთა ცარგაგ ილახა ეიქუნაწომ!
 იხააძა ამრა ათაშაამთა აშინახუა
 ირთაფხონ შთიულფთთა აფსთაქუა.
 აბრა ეუეტიაახგს არაგვა აფშაპია
 ბაატე ვნგ გლოღ აშიშ აქუაპიუა,
 ირაკლი უახა უბრაყა დეფხაონ.
 ილახა ეიქუნგ დბუკუა დტიანგ დგურგონ,
 ითესფუჯი ეილგრხხუა ეკენ ჰაქთაქგ
 დთანაგაილან დამან იარა იგუთაქგ.
 ძებუკგაგ დეყან აპიენთქარ დახატიან,
 ხშოვკლა იკუადამგზ, აბავხატირა ხშან,
 დშიგნდგრუეი აუაქ-ქია სოლომონ
 აპიენთქარ დიხააიგუან ბზია დიბონ.
 იაბაყოღუშ ოჟიე ურთ რეიფშა აუაა
 ახაწაგუ რემანგ ჰგუ ზგოლულღუა!
 აპიენთქარ აკრაამთა იბონ დნაფშოუა
 არაგვა კჭაწაწო იშეკოზ იცკაქუა!
 ნას აძებუე იეიპიეიღ ილახა ეიქუ.
 „შახულა იუდგრუეიღ სარა სგუ ზაქუ,
 იუდგრუეიღ ნას, იახაა ქართლი ზეხიან
 ფსთაზამას იამოღ, ამი იახენნან.
 ენაგა ისაბეუგონ სარა სხგ ირაზენ

სვლახო ეიწნახლან ისეხუართაზ ხუშინ.
 ოყიჯგ სეგუთება სეზმერტენილა აბრა
 სხეტუგულაჲ სუაჲ იეიფშე იუსაპიორტ სარა.
 სახაძიენთქარ ქუთმუგზ აქერტქუა რგუ
 ლეფხალა ისეგყამგზტ ურთ შვიბაჲჲჲ
 უბას მაკარა საპრა ნასეგქეიტ.
 იახა ოყირაინძი სპიენთქარრა იახგვან
 იარაზე ამითა შითეშარა ისერხხიან
 აბრი ზეგგ გუათან თაბუპ აცუნხურას
 ფსახროლუპ ებაჲ სა სწეიცია ისდგობაზ!

იოლუზ აიიარა იგუ თნავაჲ,
 მაჰმადიან აფსეკეგაჲ ამა დაზხაჲ,
 იზაფირაჲ იაჰნათომ ნხამვაჲ თენი.
 ოყი ამითა ზეგგ რგლა იაცხრაჲუეიტ იმი.
 ოყიშთა ლეზინია აღუუ ჰახდგრგამოტ,
 ათერქუაგგ დეზზეფშეუ ამითა იბაშატ,
 ნას იდეკულამოტ პალაცია რგმ ეიფშეი,
 ჰაუნუწყა ეილაღამოტ აცია ეიბაშეა!
 შიქანა სეილაჰმაცტ ტაჲჲ სეღულუოჲჲ
 აბა სემი, სელშარა შოგქესგლა იგოჲ!
 იუბახაზ ირაკლი საჲუდამ სარა
 კახი ხუჲჲ ჰია იზეფხაოზ ეილარა.
 ისაჰი: იყაღა სეაღია რგუთანგ
 ეილაჰაზ სტელაზ სეჲას დეღულუანგ.
 ანცია კვრზეშე! სა სეკორტ უჲურბან
 ეიცოოჲ აგუაჲრა აქერტქუა იდუმგობან!
 ისაჰი ნას, ამბავ, ეიწახარა ზმეზაჲ
 იუაჰახეიტ, იუდგროეიტ აფრესქუა რგხად,
 აჰიენთქარგგ დრგმოლუპ ხშავგლა იკუადამ.
 ეიეტა-აახგს ჰაიუარა იახაგგგ იბგ მ.
 ჰიქსეციაჲეიტ უსყან ეიფშე, ჰდინქუაგგ აკუჲ-
 ურთ რახა სპიენთქარრა სერხარც სთახგუპ,
 არი ეიფშე აშეა ანგლარა მშოჲჲ,
 ნას ქერტიგლა ამითა ბზია აზეფშეჲჲ!
 არი ზაჰაღაზ ამბავ დშინახანგ
 დტიან ურ, დბუჲუა, ომიშა იბანგ,
 ზნაზ იხეიმიწეიტ, სსიირს იფხა:ეიტ
 ირაკლი იფუფსახშე ომიშა ილახხეიტ.
 „ისოლჰაზ — იათეიშეიტ ნას აჰიენ ოქარ, —

ისთახენ ჰაბეარა მაკარა ინხარც,
 იქუნაგამ უი აქერთქუა იღურჰარც,
 ისთახენ აბრა ცკაცკრა ყოფიწარც.
 მაკაანა გუაყრა-ღუყ ჰამამ ჰარა
 -იაგუაფხარტი ვითშო ჰხაქუითრა მამ აცკრა.

იათშუგან იუს ჰხეიღანგ იყალარუმ?
 უი ნახეს ქართლი ნახელა ეიქუნაარუმ?
 დინლა ჰაიფიშუმ ჰარა—უი წაბერგგუმ,
 ანა იზღახუოზი ყაზშალა ჰხანუმ!
 იუბოიტ ჰაქილარქუა დარა-დარა ეიფიშუმ.
 ქართლი აქვანგუ მაკაანა იხუაშუმ
 ურგსტეღლატი ამრა იარანგ იუხარუმ?
 აურესი აქერთუეი ნას ეიქუნაარუმ?
 აურგსქუა გუკალა ბგუაყრა რბარუმ?
 ნას აქერთუა დრაჰათნგ დყალარუმ?
 უი ზითხემ უბასყან ძიგრგუკ ყალაშოტ,
 ურთ ზეგაგ მაძალა რგუ იანარგაშოტ,
 ირაკლი უხაგდ-ხაა ზეგა ზეჭიშააროუ
 ირჰარუმ უბასყან აბას იორხბუო,
 მამ, ჰიენთქარ, აბრი უგუოუმერუბან,
 უი ზლოუ აქიგაგ უქვგ იაფმერჰან.
 უფსგ თახაწგ უნოგაიუ უნხაიტი,
 ქართლი ზუნგუუმგან უბრი იჰაიტი,
 უაჰა ზღემშინ უი ამვა დანგლაიტი.
 უჰამინაწ მთენწიუმ ჰგუ აფსგ ანოიტ,
 ნახელდარაყ ჰაქუნაარგაგ—ნახელს იაჰშიოტი!

„სარა ს-სოლომონ,—
 იაუზემდგრხაუა ართ უარა იუმჰარ!
 იახაა ჰაფსადგაგლ ილა დხეიბაშუა,
 დარა უსკ იახეიღაუ ზბომ სახელაშუა,
 ენაგა ისთახემ, იუღერუეიტ საშა!
 სეხამ მაკარან იკასთარც აშა.
 სა სეფსგ შოთოუ სეხშარა დენსერხაპ,
 აბასგაგ ზხუყუა სიგეზოუმ აბ.
 სეუაიღლარ რხეჰია სარა სგუ ატენ,
 სეფსგ შოთოუ ირხეიღაუ ყასწარც სთახენ.
 უი აჰენთქარა აიბაშრა ზხელაშო
 იაკიფუადავხოიტ აფსთახარა იმშოუ!
 იახაა ჰხენიაზ ქარგფშოგოუმ იხანოთოუ

აწახარო, იუდგრუეიტ, ზაყა იპაზტიოუ
 დგრუეგა იბზიოლუ აბას ჰახაგენახ
 შაჰმადხან იუსემთა ქართ ახააზირხაზ!
 აინბაგლო ნას უი ამრა თხალარც
 ამთა ბზიყ ქვრთიეღლაზ იყალარც.
 ურესტიეღლა აცხვრიაარა ჰაგხომ ჰარა
 პილიცია რქუგ იალშოიიტ ქართ ჰშოურა.
 ჰყალაშორ ნას უბასყან ჰგუ აფსგ ამანგ
 აქჰარსიანცია რთახცია ახაგეჟუ რხანგ
 იმშიაძაგუა თენი ინგჰიო იტიალაშორ,
 იეჟუ რჰათგუნქუეგაგ შუგცქალო ინბაშორ!

უჰაი აზგმგჰაიიტ აძბავ იგუ
 უსგაგ ქუაითიიტ დეიტრაილა დშეიბაკუ:
 „ირაკლი, აქვრთქუა უდგრუეიტ იზაქუ
 აბქარაყ იუჰიო სარა-სგუ იუნაყომ,
 იარა იშოითახეჟუ ახაქუთირა ანიოუ
 აქვრთუა აგუაყრა უსს იფხააძომ“.

„სარა ს-სოლომონ, იუჰიო წაბგრგეჟუ
 ეიღჟუ ულშოზარ, იუჰიარც სთახეჟუ!
 იახაა პინთაგელოუ ამთა შბატიჟუ,
 ირაკლი იშოფეიურთ—აბრი ჰიატიჟუ!
 სგუაიქილარ თენი იშოგნხაშოა ძბატიჟუ,
 იზახუბ ნას ისახეჟუგაზ სახაფშოგუ,
 სარა ისთახეზ, სგუ ითასკუზ მჩგლა ისხუაჩჰუგ!
 ამილა იუდგრუაზ იახაარხახეგს
 რაიცაყ იმგაგუა იყალო აუს
 ურესტიეღლა ქართლი შოთუა ხაჩატიეგს!“

აბას ირაკლი აძბავი იარეი
 ქართლი—რგუჰსადგაგლ აძრეი ანხარეი
 ეიმწარკულან. ურთ რგუუთეგაქუა რჰიონ—
 აქვრთქუა თენი რგუჰსადგაგლ რგურკონ!
 უს ანზა კაქქო იუხალტ ჰარაკე,
 აიიგუა-სიგუა იყახარწიეიტ ახაძგრკე.
 აფიჟან-გუ კახაი აიიწია აქჰაფსოლუ.
 აშბა აპიუა-ცქჰა გურღმარაილა იძვოლუ,
 არაგვა თვრლაშოო აშბა აფხარეი
 ახე იაქუთინგ აგუგუა-ჰია აცარეი
 აშინთქარ იგუაქუგ ადერდ დგრწესიტ.

დეკლარაციის აწინააღმდეგ, იგი ააწესებდა
 იგულისხმებდა იმისთვის იკვეთება ზნე
 უი უა კახეთის იხვედგამაზ ზნე,
 აპოკალიფსიკა აუს აიდარა იხმანთოლ
 უსყან იმბაცუბტ, იზაჰუან დეკატო
 კახეთისი ჭეგრხაწიან, ბზია დგარბონ,
 აღაცხვამა იქუხრაიჭ ხაწილა დგქუფონ!

აპოკალიფსიკა კერამთა აბრა დტინანგ,
 კრემთ-ფსემში დხუკუან ილიახ იქუენგ,
 ნას კრამთით სოლომონ იშაყა დნაპოენ:
 „იამთოლუბ პაქალაქე ირგაბ ეიმწიანგ
 ჰგუ იშამილა პანახუაფშაგ, ახა ზნე
 ურთ კახეთისა სგუაქვაცია ზმარც სთახენ,
 რგუ ზგზცო ზდგრგრც. უარა უცკაცენგ
 არანტი იშოიამოლუ ქართ უკანგ,
 ისთახუ სგქურშია უა ირხიხინგ!“

შგე-შიდუშ ნაქუქუეიტ, აძაძა იაპიაზ
 აძნგ დნალბაიტი კსანი აფშაპია.
 იბაზრა იაქონაწე ქართ აღაცია,
 ამთალა იხეიკვიტი აბრაყა ითაიცია,
 ოჯე დშოაილაზ დიასენ ქართყა დცარცე,
 იზნგყა დნდგვლტ ითაიცია იბარცე!
 აპოკალიფსიკა იფშიგაზ იგუ ინამტიტი
 დარხუკუან აბას აფსიდგვლ აწი:
 „უღუბა პამაზაიტი, ანცია პაზშაპი!
 აძი ამირა იუთოიტი უარა იფგუაფნაზ.

აქილარქუა აზგმგრგუა იაყია ყოუწიტი
 იაცნეყუოტი იახემლო ყუშოი-გამეი.
 ნას ურთ რლახგენწი ინაპე იაკვუპ!
 უი კამათელწის არხუმარა დაქოფუპ.
 ახა აზინ უშთადა უარა აპოკალიფსიკა
 უგილარ რფსთაზაშა ტემ-ჯარა იუგარტი,
 უგუ ითოლ უახემლო უხალი იძანგ
 უგილარ ნუგრც რბაქუითრა რეკიგანგ,
 ურთ რყენტი აპოკალიფსიკა ახამ უზვლტ,
 რგვსთაზარა რზუხარც რაფხა უდგრგვლტ.
 ნას იფხაზი იშოლოფხაშთი უარა
 აპოკალიფსიკა იგუთაქვ შგარტილ ყილარა.

ზღვრულადა, აპიენტქარ აბაი აფიარა,
 აბუშადრა იყალაზ აბაიუსრა
 დარგუიანგ დიმაზარ, იგუ ფეიანგ?
 დზეზგუაყუაზ ქართლიგგ იგუ აბშანგ?
 აბა ირაკლი აგურა იგონ ესქაგნგგ
 ბზია დშვარბონ იაშან იფილარ ზეგგ!
 ნას იშთეფიფსახრი იარა იგუ დლლუა
 აბრი აყარა აჭერთეფიზ ჯა ზბაუა,
 უახვი ჩინგი ზღვრულადა აფხძე ნკათიო,
 იაპზეილდუ დამთაზარ დმეკია, დგმტაო.
 ნკია-წას აპიენტქარ ჰა ჰზე დლღეხალოიტ
 აბა უი ჰა იაპზეილგმკაარ ყალოიტ*.
 აბრი შოხნტუეზ დაიდგგლტ იგნგ,
 დგურღა-გურღაო ასოძ დგლბაანგ
 იფუე ეიფშო იბბაუზ დიფეღაეიტ იფპეს,
 იფეგგ დეზგუილანიო ირგზაიომ ლნგს!
 ლგუ რაზრა უჭაირუ, უბას ლფშორა,
 ყაზმაკ ჰია, ლგმან ისსიირძაზ ლარა!
 დნაფშაგნ ლხაწა ილახა ეიქუწანგ
 დშააიუეზ ანგლბა იფშატეგ იხკანგ
 „უაპ აკერ იხაძა?“ დიწაიიტ სილომონ,
 აბას ირაკლი ზეგგ ბზია დგრბონ.

„საძია! ირაკლი დეარა იღულუანგ
 აჭერთქუა რზე დგყოუბ იგუ ნხანგ.
 ინგფშოეიტ იარა იგუ აძცა იაცროუ,
 იაადგრუეიტ უსგგ იგუფილა ზეიფშოროუ.
 დრეიგბაშაბ შგმთადა იხმესუკა ზუზ
 იქქუნცია, ირგქუნავო იაქუშაიშატ აუ*.
 ქართლი აპიენტქარა აწგხუა ფწიანგ,
 აურგსქუა ირითარკ იგუ აზცანგ“
 დგყოუბ. აშასა ნავაქუა: ნას იეიბაპ,
 ნხართას არანტი იძეგხან შეგრგაპ
 აშთნგ ქალაქე პეტერბურგ-ყა ხარა
 საძია! ნას იშთაბხარზეგი შაარა!
 აბეკ ეიფშო დგშეფელაშატ უაყა აპიენტქარ,
 აპიენტქარ იფპესგგგ ან ლცეხნურას.
 ხაქუითრეი ქაძი შეგხან შეყალომ
 შიდეგრგეამქუა უსგგ ბზანწგ შეგნომ.
 შრთ აურგს ჰალატა ბეიქუა რქეგ

შეიშვენდა ინაურემ ნას აღბ იბეგ,
აპკუატიცია, შეგუ შეხაზგროშოთა ედაკ ებაშოტ,
ხაირეი-ბზაირეი შიარა შეზგ ირაციახაშოტ,
უბასყან დირბან იხგულაშოი უბრა
ქართლი ზმერთენწელ იამოუ იარა!

„უი ზზიანდა სვთსაიიტ ილასნგ,
ტიემჯარა სარა სზე იყალომ იხაანგ,
გუცხუნდა, თენხადი ოკ დეიბანგ,
იფსუ დაციშეილა ნამადა დსასნგ!
იტყუანგ ითირკვზ აყარმიწეს
ბზაბაას იამოუხი ნას უი ნახეს
იდოგ იანგქელ აწარ რეგუთანგ,
ცეგმარაზ ბზიარაზ იხაბაიიტ ეიფშინგ,
იზლაიხუოხი აუაგვ დურწხხუარ
ახაქუითრა დილეხუდინგ დყალარ.
აფსადგაგლიქუ აგუაყრა დიწაგუტ
იფგეშეიხაგოუ იდგრუეიტ, იაპა ილასტბ,
არაყა აფსი აფსი ეიგუცხუტ,
იგუქუა თგზშეაუა ახაბაქუა აკგუტ!
ჩხაჯარა ქაზფშოთა სგზდგეროჲმ სარა,
იქაბაცია ფშეაბქუა ახაბამოუ ქარა
პიგენთქარი ქაქუაეიი ვრდა იაფხოტბ,
ჩრგზშეაზ შოლკ რეიფშე ქარგაგ ქათხაბოტბ,
ნას ქაქუაეი ბზიბხუ ლგუ-რას აკუნსურას
პგუაყრაქუი ხგზნთუა იარბანუ ნას
აფსთაზარაქვგ იაბბო დაწხაყგ!

ამგვგ აპისა რჩხვრეტსახგზ ჯშანგ,
დააუან აუნგყა იგუ რეციცანგ,
ახა იფპიგს ლახატბ არი ეიფშე ანიიპა
დგუდციკლტ, დხგდციკლტ დგურლეიტ იაპა!

შეხრათ ბზიახაიიტ ზგულაშეიარა ხააუ
შეირთ ქანაცია ატიგტიოა იავაბმოუ
შეფესგ ეიუა ზრგლამზი ურთ ეილარშოთა
იახატბი ქანაცია აგარა ხგრწესხუა!
ქათსადგაგლ დამოუმა აფქარა ზუა
შეიშეიფშე იახგუაყუა ზგუ, ბგლუა!
*გადახატბი აფშეა იასგზ აბრა

იახატი ჰაჰისაქუა ხნახეტი იარა!
 „ფსალმეგულ... ხაამ იგაიტი ჯაჰანგმ
 ქაძუროუმ იყო, დარაჯეგ მთახემ,
 კერთიეღლა, აქერთუარა ჰამთამ ჰარა,
 ატიემრა ჰარა ჰხენ იაწამ ცეგდარა!“
 ილაღერდ იკუაიშა ნას აპენთქარ
 ააიგუა დახენიგ დალაფშუან ქართ.
 აპალატაქუა კაგენ იცუდანგ,
 იცუწიხახან იახაყან იარა ივნე!
 იკუშა-მეკუშა აიბაცია ხნაგუკუოტი,
 იმწიარეო აცაპერეი ზეგა თანარციტი.
 თენროუმ ზახდენჯარა რეღანა ვიქუბ,
 კურა-ზაწიეკ აყუნდ-ყუნდრა იაქუბ,
 აქერთქუა რმა-რაცია უაყა იზლათიხ
 უი აკოუმ ეიბგან აჯამ ირციგნახ!
 აქლაქა ვაფხა იღერთიტი ეილარა
 ირაკლი იარაზე ეიხან არა.
 აქლაქა ფეხეიფშა იახაყოლ იახა
 ახა ჟსგაგ ახუეინათოტი ვაფხა
 აფსშარა აშგქუსქუა გიასტი, იციტი,
 აქუთარახხ ირაკლი იაჰია ცეი-ციტი,
 ლეზინაა დეზფელაზ რგმ რშაძეტი.
 აჯამ თამერხაკუა იარა დემტაძეტი.
 იაეემთერხა დგელაფეტი უი დლულუნგ,
 ათერქუცია ირძეტიტი შიგლა ირშიანგ,
 იახატი, ილუხეტიტი ხხამ იაჰაგაგ,
 ახა იხუეართოზი იბაშუან ზეგაგ
 ირაკლი გუანგლა დაარა კერ წუან
 იმბეიეტიტი ქართლი ალახდენწა!

1839 შ. ქართ.

ასადამ შიყუჭუა

II. გრიგოლ ორბელიანი იახა

ქართ. გარეთუბანი. ჭეგერალა 1837 შ.

სგზზიბარა გრიგოლ!

სშეგზიოიტ ისანაშეგერკ აბასყამთა სილამ შიყუკ ახგსზემგვზ; ჟი ზხაროლ რაკიოლუბ: ზნგ შიახგყან სგზდგრამგზტ, დანოზნგ სმაწურა აუსქუა სახდგრფონ (სარა ჟაჟიგ აუსძბართაქვგ ამაწურა სალოლუბ), იარა უბას მაციარა იახანდა სეიხგმძაქუა, ისციეიისუინ აფოშთა ანგლსეი-გვირა ამიახგაქუა. აბრი აყენტი სშეგქუგულაჟეიტ შიტაქუ სათაშეწარგმ მია.

შეგქუსგვი ზეჟაკვი წუეიტ, ავიმნაზიბაქვგ აწარა ნავძანგ სალგანგ, აუსძბართაქვგ ამაწ შუეიოთეი. ანგ აიოლურაზგ აიძაბგრა რახა სგხად დღგრბან საზგფშოჟეიტ. ახა იზძარ ზზუართოლუბეი, აწარა სანაქვგზ, აახგმამატიი სგფსთაზარა გურლამახუშია სანანჟაფშოჟან აკუხაიიტ, ჟი აშთახგ ამაწურა სანალალავგგ, იანაკუზაილავკ სხახგგგ იაიი-ჟამგვტ ას ეიფშო იყოლ ამაწურა: სარა საზხაჟუნ არლოვრა. ჟი აკუნ სგულრა. იარა ჟაჟიგგა ჟი მადილა სგუ ინთალანგ შარდა სარგჟაჟოჟეიტ. უს ანაკუბა ისფგრბახგბანეი, ჟი არი აყარა საქვგწიჟაჟა-ჟახთგგ? აბარ ისფგრბახგბან: სანი საბი იზლარძიახ ალა, სარა სკვრკავჟუბ, უბრი იახყანგ არრა სარა სრგდგრკვლომ, ნავდვი შავდვი იყოლ სრგლამლოზარ. ჟი აშთახგ, (სშაქუა ეილამჟეიტ, ჟაჟიგგგ იზზიოლუბ, აფასა აიფშო სარა სშარალა სგჟუა, სკუაშო ადგ სგქუბ. ახა სარა ისთახგ ჟრთ იშვგრგჟამფხაზ, მავ შოაკიერკჟუან ანგზდგრ, არ რახა სგზგმციკუა, დანო მაწურაკახა სხგ ანახა, აუნე-ეერსიტეტახა სრგშორაზგ სრგჟეიტ. არიგ იაქუშოჟათგმხეიტ. შეჟადარაქუ, ჟი იაქურშინგ საბ დგჩმაზახჟეიტ, სანიჟილავკ აბას იპიონ: „სგქუნ, დიდ, ჟარგგგ იუბოიტ უგზგ აუსქუა შოჟყოლ, იყა-ლოიტ სარა სეიბგანგ შთა არი სგმაზარა სზალგმწარ, სარა უსგ-ქუმგულდგ, უგზგ თგნადლომტეინ. აბრი აშთახგ სარა ისგლგმწოჟეიტ ჟამა სან ათამძილა იგუ ისგრბგვრკ. იარა უბას სიანზჟეიტ ნას სან იგვგჯ აქვგ. ამაწურა სალალტ, სლახგწიჟა ზხამთა აასგდკვლან, ახა იარა ჟაჟიგგგ ზნგ-ზენლა სრახგსგოჟეიტ საჟალ აქუთარა: მა სლა-

ხეგნის ნაგებობა, მა სვეტოვხა ჰია. ახა ას ანაკუხას უაქატისქმწყურს...
 აწკეს იეიღაღუ ათეფუ აფშაარა უაღაღუნ. აიშაა ჰაიონარ, უაღაღუნ...
 აქუმუა დანთა მიწურაკ ზეგაფხო, ითააცარიამ აქკუნ იზე არი სთეფ
 ზეგაგ რეიღაღუ უჰაირტე იყოუბ. ახა იწიბერგეუბ უხაბცალაგაგ
 ამაწურაქუა ირგლოუ აუთა რკუბ იმარიამ ახამი, ახამეძლო, აღამესი
 რგშტყარა, ახა უაზხუცდარ უი აოვე დახაგეჟააალაგაგ დასუ იარა
 იბნოუროლუბ.

აბრი აყარა აეთი შიზასერშეზ აბრი სიანხარა სააშარა იხა-
 რაშიმეტიერც აზოლუბ. ანცია ისეუმერბან ააშარა! უი ზლოუ ეგაგრთ
 აუთაგაგ სციემღეუბ. აიშაა, სარა სააშომ, ახა იზეურეზეი, იულნარ-
 შოზნიე აფსთაზარა აიქუმშარა!

წეფხ აფხენ, სსირშია ამზა კახხაა იანკაქკოზ უახეკ ზნე სციეიტ
 აყაბახხა. 1) უა სახანეიზ იზბაზ ზეგაგ, სეფსე ზლოუ ყაბახ, აფასა
 აიფშო იახაგაგ ახაქუითრა არუაბა იახაგუნერუა,—აბართ ზეგაგ
 იხაბა სეუ ინალაღან, სხუცრაქუა ნასემეზხნე (ააშთეზხნე სრემან იციეიტ-
 კოჯორ აფშაა ცქაა ხაბაა საკუაბო სახაგეგლაზ, იხაშიწ, გრიგოლ,
 იარაზნაქ შიარა შიასეგუალაშიეიტ, ისეუალაშიეიტ შიარა შიამამთა:
 „ჰაღახაქუა ავე იარშუჟან კ-ჯორ აფშაა ირხაშიაშიაუა“... უბას-
 ყან სეუ ითაშიეიტ იარა უბრი აწეზ იალაყდანე იზბაზ, სეუ აქოვ
 იარწესზ ახსაალა ვნე, შიარა იშიზსეშთერც, იაგაგნასეგმეიტ, ნასეგაგ
 უი სეგუთაქე ანაგძარა არლასუენ სეუ ზხუშაზ ისემაზ აკე.

ყაბახ შიარა იშატეუბ, გრიგოლ, უი შიარა ბზია იეიბოიტ,
 უარი აყენტია უა იყალო ოვე დზერგუაყუთა, მა დზერგურღაო შიარა
 იშიანაშიაბაიტ.—აბარ უი:

ყაბახი აწეზ

„ბზია იბოიტ, ყაბახი, უწეზ ათენწრა“...

გრიგოლ! ართ აციენრაალაქუა სარა ივნე ისემოუიეთეი აკერ
 წოეიტ, ახა აფოშიაგ აგურა სეზგომეზტ, იძერ აღშოინ, ნას უთახე-
 ზარგაგ იფშაალი, უაწეფ იუბარ იახხუ:

„იყილაშა აქიგაგ იხდერამ ოვე ფსე“.

სიეგპოიიტ ასილამ შიყუ სზეგევერც, უი სა-სზე იგურღაგაქოპი-
 შოლუბ, აკერ იადსოლუბ. ბზიალა. საპოიიტ ანცია იგუაფხარც შიარეი
 ჰარეი ჰაფსაიდგაღლ აქოვ ჰაიბაბარა.

ნ. ბარბთაშვილი.

1) ყაბახი—ქართ ააიგვარა აციყარა იეიხსუა ზეშართთა თეფუბ.

III. მიხა თუმანიშვილი იახა.

ავგუსტ 6, 1838 აქ. ქართ.

სგეზა ბზიახუ! ახაქვსგემთუან გუბლან სუმთინ. არა შოოტროოპ, საბოოპ, გუტუფდაროოპ, უაპა იაალგუჟაიშოა პაა აქგაგ. ქართ იხა-მინახუპ ამნა ანგყოუ აწებქუა, უბასყან აუპ სარგაგ სგფსგ ანთალო. იახატი იწებ უბასწყაა იყან. საანეიგვიპ პაა სახაგენდიელწგ ისგზ-გუამთადაქუა ანგშეინთრაქუა რქვუ სგზკლსიტ. იხმარ ხხუართოუხეი აქვრ იასციფემგლხუეიტ უახაქალაქგაგ ათენჩრა იყან. აწებ 11 საათ ირგქენ. ჯარანარ-ჯარა აძიგაგ დუ'ო'გზტ. იაა'გქურშინგ იცაბეგრა მაქარან. ამნა თაადა ანგშეინთრაქუა ირგქუფხონ, იცაარც იაქუუ აფსუ იციემშა აიფშო. თუნჩ ფშაილა ილავიუეიტ მტკვარი, აღუნეი ათენჩრა აილაგარა იაციშოშია... უარა უაქვიგ აგურდარა უპოოპ, ისთახემ იულაზგალარც ახუტრა გიქუარაქუა, აფსგვარტოა ავიაგა ეიფშო სანგქუხ სხაქვუ იიქუან. ახა უსგაგ ისპაპ: იბზიანგ ირხუციტ ანგშეინთრაქუა. ურთ რგდა ოკვ დხუართიმ. აფსრა ხზგფშოუ დიდხ-აღაიიტ უი ამიყუ აქვუ იფსთახარა ხაკუ: არგკა იგუტყავა, ანასგფ აწებუაფწიავა!

ახა უი პააყუწგ პიასგპ უარა უახა.

დაარა ითაბუპ, საშა, ახალამ შიყუქუა ისნააფთინ რზგ, ურთ იგუახუარა ისნაარგაპ აზგ. აწებუტინდა იააუთინ ზახარი ორბგლ-იანი სარეი პაიციფხონ. უი იშოუნეიბაკუ კრიტიკან „ასტრა“ ზგემ-თოუ იახა აზგ რხანგ. ზენდა იხამანოოპ! ახა, სარა იზლახო ალა, უი უარა უგუხუტვიგ უახანამგმარ ყალაპ, უარა ახაანგაგ იუზეილკა-არგმ დგზუსთუ „ასტრა“ ზახაძე. უი ამიყუგვგ იმაძოუპ. უი უარა უზ-გაგ იკუამგზტ, აფილარ რგზგაგ იკუამგზტ; უი იზზეიკუან ლარა ლზგ მაქარა აკუნ. ლარა იარა იიბიო ეილგლკააუეიტ, იარგაგ იითახმოუ უპრი აქ აუპ. უაპა ითახუხეი უი? იარა იზგ ზეგა დარა როოპ, იარა იიპან ეილგუკააუ ეილგუქკააუ. პარა ზეგაგ იაადგრუა ავგ ხაწვიგ აუპ: დგზციავიო იაეიეინრაალაქუა არფშაძოიტ. აქია „ასტ-რა“ მაქარა ხაკუუ უდგარგრც აკუხარ იუთახუუ.—უი მარიძოოპ: უი აქრანცგ ბგზშია აყვბტი იაავოოპ, პარა პაბგზშიახა იიოფგოზარ აიწია, ამრა აუპ, იახანავო.—ახას ოუპ უი იტიგ შავყოუ, უხაგ ზგოეიტ. აფიბე ქვგც უასპაპ, უმგუააუაზარ. იახაა სარა სკოიტ მცნეტირია რგშაყა.—იზბან—იზბან აკუხარ, ლარა უა დგყოუ. უი

ლან დსკაიეიტ ვბაყა-ხეყა მშოგ სასრა სერთაირც. იზგაფმანაშ
ხარგზეიმ ურთ ამგშოქუა. ზიგალოთიქა

აბა იალგატიუბ შთა აციაეიარა, მამზარ აფოშთა საგხარ
აღშოლიტ. იშოუდგორუა ვიფშა სარა ზაინაწ ასალამ შიყუ ივნგ არ-
ხთიარა მზია იზბომ.

ბზიალა, ალაზან არხა იქუუ ზხალა! ჯარა აკვ სზაიკა ურხა
იამოუ ათეფა ცქაა ლზქაინ.

დშენვიმოუ უარა უტაქ ნ. ბარათოვ.

P. S. ქედალა ვარლამოვ ასალამ შიყუ იზგრა სახდემქეიტ.
დუბოზარ იაპია, იუს იარა იშოთახებ აუს აზუუბ, ანგნ აიოურანგ
აიპაბერა რახა იხამ არბოუბ. შთა მა დანაალაიიტ აღუნეი.

IV. გრიგოლ ორბელიანი იახმა

სებზიბარა საშა გრიგოლ, ახარა დუ სარა ისედეტუ უარა უყენტი; ახა სარა სთუფ აქუფ უყალარ უარგაგ ოკვ გუბლან იუთარემ შია სეკოლუბ, — დიმიტრიევსკი იაქიენრაიალაქუა უზგაიხ რზე აქალაქა ხელა-წებუალა ეიმეზდვიტ, ახა ჯარგაგ ისპოუტ. ანოტაქუა უსგაგ იახაქუხაიალაკაგა იყამეზტ. — იჰაპაიტ აძრანცვზ ბეზშია უწოიტ შია. უი აწებუალა ფაივსკ იუზენალეკვაუიტი: „აჯამქუა ირპიალოიტ: 30 შოქქუსა დანგრთვს ნახვს აჩანგურ არპიარა აწარა ზჩაზგზკვზ აოკვ იიწან არპიარა ხარცეგ აუბ იახიქუშო შია. არწიგა შიგუქუა აძიგ იუზესგეფშოაუიტი შია სეიშიან, ახა მაკაანა იაიაიგავ, უბრი სახე-ფშოუბ მაპზარ უაქიეგრანძა იუზენასთიუან. — აქალაქა ეიაბექუა ურგწაიაუაზარ, იიაშა უასპაბ, უპიან - სპიანლოვი ჩემპარალლოვი ითოუბ. ავბაგაგ ეიფშოუბ. ავბაწაყაბ გყამ მაკაანა, უი მცეუბ, უპიან - სპიან ატიგ იაიშოოუბ, — უი აწებუალა დიარა იილგ-ხარა რემოლუბ აპისაქუა, აკვ ანდმერშო უბაძომ, უახგლა აციარა ზგუალაშიოდა; აძიი-აძიი ეიწაშეცროგლა იეიკლამნგ აჩარა უნგ ასა-სკია ირგფხაოიტ. ურთქუა რტიგ ინიიწებნგ იუზგზუან, ახა უაქიგ საამთა კააქოუბ, უამთან ზნგ. არი აეიაბე ირაციაძანგ ავრა ათახუბ. იარა აბრიგაგ ცკაკროგლა იზვოიტი აპალატაქოგ. შარა უაქიგ ავგნ ქოვცქუა პარვანლტ ახჩი ანგბა აუახუამა იახაიგუაშია; ფასა აფ-ხაზი დზგნახ. პლიტერატურა აითაგა ვბა აზზიექუა ილალოვიტი: კიბინი ძეითეიგოვიტ შოქქაპირ იტრაგედია „რომეოი ჯულიეტტი“; სარა იეითაზგოვიტ ლეიხვეიც იტრაგედია „იული ტარენტსკი“. იგუთაზარ, „ბიბლიოტიკა“ იათგეგმთახნგ იკაგუფხაუბ; სარა დიარა სგუ იახუვიტი, იარა უბას ფეტყ ზწახლოუ შაპისაგაგ, იუზხაწარემ — იაგაარწიგუეიტი. —

შიიკო უშიირა დაქოვუბ, ილზუვგზ სგზდგრამ. ბალაშოვი იფსრა არა ზეგაგ დიარა რგუ იალსიტ, ზეგაგ დგრწიგუეიტი, აშოგ რშოემგზტ, უაპა ეგარგემგზტ.

უაპა ბა? უაპა უაქიავზ იახხაზაიტი. — იმალა, იმარჯი; უსზემგუიან. ენაგა, ენაგა, უი ანავსგაგ უარა უტიგ ნიკოლაი.

1841 შო, შაი 28 აკ. ქართ.

V. გრიგოლ ორბელიანი იახა

სუბზიამბარა საშა გრიგოლ, უსალამ შიყუ სხაიგეიეტ დიმიტრი ჯორჯაძე. ავტორდარა დუ სხაიანგეიეტ სარა უი ამიყუ, ზეგჯე ირეი-პანგ აქვრთქუა რერჩხზუარა.—უახა შიარა შიგხად გვიეტ, ავირახა—ანდრონიკოვ.¹⁾ იხლარპოი ალა, უი ირ ახად დუ ირგან არქუა ზეგჯე ირხეწიან ლაკუწის ირგლოუბ. უი ატივ უარგჯე იუაპამეტ ზეგჯე ნაგ-ძანგ. ჰიარას იათახეუხეი, უაჰა ყალაშა ამამგეტ! იანხეუ, ამა ისურ-ბოზარ, იარბან უსუ ჰარა ჰაზწიახახლოუ?

არლუთინსკეი, სავინოვი, გურამოვი რნაპე იანუ არ ირაფეგლანგ ახადარა იყარწო, უარა ურთ ზლაურჩხზუო ალა, ავტორა ზგოიტ, საქუფულოუეიტ სარგჯე, ახა უეიზგჯე აბრაყა ზნეკ საიმიპიანდაზ სგუო-ხეუეიტ. უარა უდიპლომატიია აღშარაქუა სარა უასაგჯე იზდგარუან. იმარიოლუმა აქვრთუა უაგვტაჰსა იზე ავტორიციკია ირფეიფშაჰუ არკუ-ჰარა რხე ათავალარა. იხთირხაიეიტ ახად დუ ზმოუ შინაპე ზლაკეუ აუსქუა ზეგჯე.

... ეიაზე ქვაც ჰია ქართ უაჰა ეგაჰყამ.

პლიტერატურა, ანცია იჯშოუბ, ესემშა იალალოიტ უი ბზია იზბო აუაა ქვაცქუა. ამაწურა იალამეუა ზებ იაქუითუ აქვარაცია ირაციაჰგე იახაგემა რგლშოო აუს აზგრუეიტ რხატივ ბეზშაა რუტსა-დგაჯლ აზგ, აბას ჰხატივ ბეზშაა აბზიამბარა აქილარ ირგლანწიანგ იყოლ იაჰნარბოიტ აქვრთქუა შარკიამ ხმშავლა აუსურაჰუე.

იარლისნგ აქეიინრაილა იზგვზ აბრი იაცწიანგ იუზენასთიუეიტ. უბართქუა რყენტი უარა უგუ იანანგო სარა სხე ენაგა ოლმა ზეგა აწინაკუეეიტ. („იზბეიტ აუახუაშა“).

გმარგა, უისილ, ნას უბის ეგაგერთ უბის ჰადერკია ასალამ სეზრგთ. ჰამ ეგნატი იუზენაიციჰაუეიტ: „ჰანცია დუ ხრისტოს უინა-ჩაიეიტ“ ჰია. ჰარა ჰაყნგ იშოვნთაიციოლ ზეგჯე ასალამ უზენართიუეიტ. აბზიარანგ! ზაყა სახნახლუაზეი უბარა!

უარა უ-ნიკოლოზ ბარათოვი.

1841 შო., ოქტიაბრ 18,
 აქ. ქართ.

¹⁾ ანდრონიკოვ—იუნა მალხას-იფა ანდრონიკაშვილი (1798—1865), აკაე-ლერიატი გენერალ, აურჯს ჰენჯოქარ ირ რეიბაშრაქუა რან ავტორარა ახად იკაბან. 1841 შო. ახე ანდრონიკაშვილი ავტორიციკია აქვრთქარუი თაუდი აამსეთეი ირქვაგელანგ აქვრთქარა იდგოქესებ არციარა დალ.ზუნ.

VI. გრიგოლ ორბელიანი იახა

აკვრ იათსოუ საშა გრიგოლ! ილიყო¹⁾ იწაბერგენგე შამილ²⁾ იყნე დეტყუანე დეყახაბ. არი უაეიერაინძაგე იუზენა გკათან, ახა შარდაამთა იმცეხ ჯგროსონ, აილუხარაქუ იყაზ ნეიქუტიაინდა ჰაა ჯარა დღუბაქაქუბ ჰაა რგუ იაინაგონ. — აგენერალ ჭეხუ იხათა ადგრრა ზლყაიწო ალა, იარა იადიუტანტ, ათათალ ორბელიანი, მარტ 20 რზე ანდალალ უსკ აწუხუალა დახვენარგმთგზ დეტყუანე დგრგუეიტ. — არი აეიამბე ააზგაზ, ილიყო იტყუარა ზლალა იზბაზ ალეზეინ აბას იძიეიტ: ილიყო დანგრკუთაზ სინაქსაროკი ყაზიყუმუხუაა რაპეი თაქნე ირგმან ადგრკაინხე ანდალალ დაიიტ შამილ იხათა. უი ატყუაქია ნაგანე იდგრბეიტ. ილიყო დნალაწანე, იყან აგარკია ირეიუან ზეილადაყამ 20-ჯეკ არფარკია, შამილ იხაბ აშმათ იაიამთ-ქუაზ. ილიყო იშოიბოზ, შამილ იჰამთალა იშხეიეიჯეკეჯეკე აგარკია რბქუა ხერსეიტ; სინაქსაროგ იაიიგაზ ახტეღელეა, შამილ იბ-რიკაზ ალა, იყანტახაზა იაიიღეზნე იდექტორწეიტ. შამილ აზმეტ ხან დაარა დიხეუიან დეყაზაბ, უზრი აზოუბ აგარაა აბას იმშათაქუა დეზრგზნეყუა აბარ ილიყო შამილ იეიჰაიზ: „შამილ, უარა იუათიო-უმა აბას აგუმბეღრა! იზდგრუადა უი ალა აძიერ დურშიარ უთახე-ზარ? ახა დხუსთა უს იურშიო. ჰარა ზეგეგ აფსრა ჰატეუბ. აიამშა-წიყა სურჰიოზარ, სარა უაეიე აფსრა ეილასშიოიტ უარა უყნე სეტყუანე სეყაზარ აწკეს“. შამილ ზნაზ ილიყო დოლიშთერ ითახენ, ახა აშშიარა უი აქკუნ იაიარფშაგზ, ნასგეგ იარა დეზღეწეზ აეილარ დანგრგზუც, — არი ჭიციერ დლეკ იაქუმქუა დეყამ, იზდგრუთადა უი იცენხურას აურგსქუა სარა სეკუნეგეგ დსეხენდგრჰიერ, — აიეღუახუნ უა დაანიკელტ. უბასყან ატყუაქია აჯეჯაგეგ, ილიეი სინაქსაროვი, ირეიამეიტ: „შაიარა აკენზარაქ შაიკეუმშიან, შიეუ რთენნენე შეყაზ, ახა შიამენთქარ სეკუნე დესეხენენირჰაიანდა შიეფსადეგელ აბარა ამა-ლაგეგ შაიქუმეღუნ“. — უაეიე ილიყო დარლო დეყოუმ, უი ათეფ რლულენე იმოუბ შამილ, უა იყოუმ იარა ითააკიეაგეგ. შამილ

¹⁾ ილია ორბელიანი — ნ. ბართაშვილი იანში.

²⁾ შამილ (1798 — 1871) — მილათლა აგარენ (ნეჭ—კავკას). აშარუდა ეიდ-კულანე, იარა დრაფეღლანე აურეს ჰენთქარ ირ დერკთავღლანე. ზაუშარულა აკერშაქესა დრაბაშუან.

უაყა ჰათერ იქუწინგ დიმოჸუბ ილიკო. გოლოვინ²⁾ იფაქეს ილიკო. ილიკო: „სარა ენაგა იდგონგ ისგმან აქვროთა უბას ათაჲ შაჲკა-იწოზ“ უი ზეგლითაიუ ილიკო იაქიაქუა: „სარა აფსრა ეილდგესშიოტ უარა უნაბაქვჲ სეტყუანგ სეყინარ აწკეს“, — ჰია იბაქუეზ როლუბ. შთა უი ზაჲუ უარა უახხუც! აქერგმ ილიკო! უი ხაწაწის იხგ დირ-ბეიტ. უი უაჲგ ეიფუდღუნგ ზეგგეჯარა ალაჲ იხერჰიააჲუეიტ. უბას-გაგ ჯარა აკგ ზნგ დაქუშოიზაროლუბ აოგვ! ამალა არი ზმანოჸ ილი-კოი ჰარეი ლასსგ ჰეიბაბაშოამ. მამზარ დეტყუანგ დახაჲყოჸ უი აკემზარაჲ იხაჲამ. სარა საჲუზარ უჩჲჲუ, აზარ აჰოეტ იგუ იანაგო ილიკო იხგ: (არა იანაგოჸუბ აეიენრაილა „მერანი“ ზეგაგ). ისგ-დგრაჲ არი აეიენრაილა უარა უგუ იშახუაშოა. არა აჲუზარ უი იანაფხაოზ, გუკალა აჲუ, ვგგურგლა აჲუ, აკერ ლადგრაჲ კარფსეიტ ჰიარას ითახეუზეი, უი ზეგყაზ აეიენრაილა იანუ ჰმოზ სა სა-კუმეზტ, იტყუანგ იყო ილიკო იაქუნ. ილიკო დერკვიტ ჰია ანსაჰა, აიანაჲ უასაჰა, დიარა სშეიეტ, ხანა - ხეგეშ აშოშე ეიქუაწია სხა-რიან, ჰეგლა ახურეი აგუთეჰაქეი სეინდგრხხონ; ახა აიეგ დგე-წიარგაგ სეზერგეჲუაჲუაზ ცქა იგ ჰმომგტ. აწგუტანდა, ახგეშ რზგ ამრი აეიენრაილა აშთა საჲუშეიეტ, სეგაათგნხხეიეტ. ისთა-ხეგუბ ილიკო ფსგსუაჲ ალა იხგსეშოერ, დაფხაარ დაიფეშოერჩაშოტ, იგუ შთინაზერგაგ ყალარგმ ჰია სეყოლუბ.

ზაქარია ახტა დეყოლუბ, სინაქსაროგ ითეფ აქვგ. ისაგაგ უა დეყოლუბ, აგუღრა უბთაშოა აშეჲჲეჲე იგუეიტ ილიკო ითგარაზგ. ახა სარა სგუ იანაგომ უი ას ილასნაჲ ჰია, ეიპარაჰაჲ უაჲგ, შოამილ ჯარგაგ დანგეიბაშეა ილიკო იარა იქვგ დანგეყოჸ. საშა გრიგოლ! არი აღუნეი აქვგ ზეგაგ ანციე ინაჲგ იანუბ, წეჲუარგლა, უარა იუმ-დგრუეი, უზლაიხუოზეი ილიკო. უი აკუმ ითახეუ, ჰახხუცგ ჯარა ფსგსუაჲ ალა იხგ დახაჲქეითხაშოა.

აწგუტანდა ქვროტეღლა დაიეტ არატი იუა ეილგხეჲაშოა აურგს, სგულუეიეტ. პოზინ ჰუსქუა იბზიანგ იჰვათეიგაჲ ჰია. შიი 7 რზგ ჰარა ერეგინ ამინისტრ იარა ჰახეფშოლუბ.

ეგგერთ ჰარა ჰტიჲუ ზეგაგ ხარა რგმაჲ. ამალა ფეფო ლგუ-ალა ჰარგუაჲუეიეტ ზეგაგ. იუმდგრუეი, ჰარა ჰაჰისა იტყუანგ ირგაზი იფსგზი ეიფშახგ ირგთხაჰიოტ, იაჰარაჲ აღეზგინქუა რქვგ იტყუანაზ.

ენაგა იუმგუაქოჸ ნ. ბირაიოგ.

²⁾ გოლოვინ დგენრაღენ, 1838—1842 შეჲქუსქუა რაან აურგს ჰენთქარ იხაჰ-ალა კეგან ზეგაგ იარა დახეღაჲშო. ნ.

IX. ბაქარია ორბელიანი იახა

სებზიამბარა საშა ზახარი! ასილამ შეყუქუა ზეიმაჰამდოზეი? იუციეზმდარ ზხუართოლხეი, ამრი აზწაარა აკერ საიარხუციტ. სარა უარა ბზია უშეზზბო დერეგუბ, ჰიარა ითახდამ; ააშარაგეგ შევსფერ-ხაგამ ამაწურა სახალოლუ სუსურა იენარბოიტ. ნას იყალახეი? აა, კქაა სინახხუც უი ზეხეაოზ ვუასთეიტ: ავუზიანრა, აქეროტქუა იამოლუ იესეჩარა. უაჰა, ჯგმ, იზაკუბარეზეი, უარა აკრუდგრუა-ზარ იიაა... ეგირახა ალა იუგოზარეგე, ისეკუეიხეი უარა უზე?

უშეყუ სოლიტ. აფსთახარა დუდუალა ანეყუარა იახეანე იუმოლუ ავუჰაჰარეი ავუქვდარეი უშეყუ იანეფშოუეიტ, უი სარა სგუ, აწაყენდა ინიეიტ, იზბან აკუზარ ურთ სარეგე ისეფეხარამ. ახა სარა სყნე ურთ შათას ირეგოლუ ზენდაკ დიწაიკულუ. სარა დიარა დუდუალა სეჩაზავენ, აფსეკ აისეგეხეიტ ნარკიეკა სნერგრეც. უანდა ანემაზარა ზახადეზეგე ახასეგმდგრუაზ აკუ, უი დიარა სარეფეყუიტ, საფხა-ყეაგე იანეგნემდოშუა ჰია ამითაკ ყამლარ ყალად ოციშთა. ჰეგუო-ხაქუა ნადამა შორემა, აოჯეტივსა აფსთახარაჰეგ დეგშოლუ ჰიაა შთამამ, ათეჰან აწაყა ხედა-წეხეადა ილგეხარა იყოლ უანრეხეუკუა უგუ თაიციამშია, უხეჰეგეგ ბაშოლუშთა იუმბოიტ, უშოარტე იყოლუ. ადი სიხაგემდოშერტეგ ნხარაკ სემაზარ, ამრი სეზლოლუ ზეგეგ ნეაეზე, ზეფსე მითიო აუაატევისა სრელწეგ სკონ აქეთახა, ჰათსადეგელ უბასყაკ იზიიხეუნე იამოლუ ადგეგელ ფშოძაქუა სჩორზაიეგუატიანე, სრელაწიანე იმეაფეზგონ თენწ ფშიალა სეფთიახარა. იბართ რეიტეშ-ქუა ახუცერთაქუა ანეკთახ ისეჰეშეიეიტ უარა უშეყუ. უბრი ანე აუბ უარა უხერგუაყქოლ სარეგე სგუ აწა აყენდა იხეიხი.

აოჯეფსე დამხენიშთა დანხეილაკა, ხეხატი ჰანცია დეზიეკეზ ანენეიგემალაკა ამითახა, დქეგეფახა დანააფსალაკა იჩაზიკოუეიტ ათ-აციარა ფსთახარა თენწ იქეჰეიარა. უაეიტეი უარა უგუჰაჰარა სარა ამრი იახარასტიშთან უუსქეიეი უარეი შეგსაეამეშთა ვიასიტ ჰია სგუ იახანეგო სეყახარ. ახა უარა უფსთახარა ასაეამეშთარახა მაკანა იაგეგქეშლაკ. სამურ აოკრუგ ანეგლადშორა უარა იუზემარიოლუ, ყანშა კედაკ იუზავეზოლუ, უხამდოშოძაქუა იმეაფეგოიტ. უბრი ანე უფსე ოციშთა დიწაა ჰატი ჰეგეკ იახახეო იალაგეიეიტ, უმეგეგ იუხათოიეიტ, გულაგეგ იუთახეუბ იწეგე აკრე ზლოლუ, ახადი აფშეი ზეკუე აუს დუქუა. უბრი ყალახინდა ავუჰაჰარეი ავუქვდარეი იუთა-ზააშერტ სასციახ. ეხაწა, ზახარი უგუ შთეზშთა ჯარა ხაწარა უსკ

ახსოვს ეითა იხადა უფუ ხეთ-ხეთი აყალარაზე, თთააცა თენი აფსთაზარა ახაშთორაზე.—უფუ უთაფშო, —ახადი ანჯარი ოცი-შთა უსყაყ ურგზმაღა ურკუგენწიაღა უყანზარ,—იანეტ უმაწორა, ურთაზე ანზარა უაჭთენრაჭო. იახა უაფივრაანდა ზამ დუგამოზ, ირხელაფშოდაზ უნზაცია,—ურთ ამ იოლუ იხეზმარო, — რეფსთაზარა გურლამაზენე იუზეყაწარ,—იხადეში უიგა. უი ადა, ზახარი, იდგრნე იუმან აქეთაქოგაგ ანზარა - ანწერა მაცარა თენი აფსთაზარა უნ-თაშამი.—აიბაშრა აბეკაგეტე შააგალაკე უარა იარაზნაკ უნზარა უალწროლუ. იზდგრუადა აბარტეუა სარა სგუ იაანაგაქლო რაკუდამ-ზარ უარა უზგრეუათეიუა, იზდგრუადა უი დანზაკაზარ, ახა იზ-კუზაალაკეგ სარა ისთახეუბ სავაზეტეშოუბ აუს დუქუა ირგლწინე უხად დუნე იგარა!..

უაიფე იპაქსეზ ანწერეშაზე კატო¹⁾ რეგან ერისთავი დიზამ-პიეიტ, იაარლასნე აჩარაურაგაგ ჰეუ ითოლუ. დეარა სეიგურლამოიტ ურთ რუს. აქუნეგაგ დეზნიოლუ, აძლამგაგ. აღუნეი ზქაგენტი იაკუშ-ანმაზარგაგ მარა მათსთაზარა ქერთტეღლა მალგოზაროლუ. უბრი აყენტი ი სარა სგუ იაანაგოიტ, იაგა აქრანცეზზარა მარაზამაქერგაგ, აფიეტო თააციეი აფიეტო ყანშა ბზიაქლეი იაგა იბეგსზარგაგ აქოატე-ქუა უსგაგ ირგწიხომ.—დავით ერისთავი აუს ახეილზორგან აზე უხამ დამიოიტ, სგუ იაანაგოიტ შამ იცოუქრემ შია.

უამა ეიბეტე კოვც შია ეგასეზდგრამ, სეილაზოლუ, აბრი ამაწუ-რაქოგ იზუუეიტ.

ენაგა უარა უნიკოლოზ ბარათოეი.

1844 შა., აპრილჲ 15, ქ. ტბილისი.

XIII. მიკო ორბელიანი ლახა

ფერალა 9, 1845 შ. აქ. ნახიყვან.

საპაში ბზიხუ, მიკო! ბეშეყუ სოლიტ. დაარა ითაბუპ. იზღერუეიტ ბზია სშეგბზო, ახა, ბარა აბზიარა ზზეყალაშა, იზზემდგრძოი ბარგგე სარა საყარა ბზია ბგზბო უაპა ოვგ დშეგყამ (აძოგ ზაწიეკ ილა).—იხთაიციილა ბზეკიეგუაიზ, იზღერგრ შაფასთახელ! ურთ ოვგ დგბზემდგრძოიშია? აქერთუა ილოლუმა მამზარგგე აუეი ავგზეი იბზიბარა. იბზან, უახა ბგზსეფბაოზეი? შთა იზღერუეიტ აუა რეხუ. ხემგზ წუეიტ აბარ არა სეყოლიეთეი, ახა შაკანა დზუსთახალაკ აძიგგე ლაკ აიფშოგგე სეიგულამშიეიტ. ეპ, ეგაურგმ, ანცია იპიოზარ უიგგ სხეზგაპ. აწიბერგ უპიარ ამი, იარა სარგგე ეგაგრთ რეხ ახასემაპ. უაეიგ სარა სშეიბგოუ აბიენთქარეი აეილარი სხე რგსთეიტ. ესქგენაგა აქქურეი ალასრეი ოვგ იბახაოლუმა, იმეწურა იამთაგგე აიიტ ოეიშთა.—შიარგგე იშეგზხოუპ დი, შთა ამეწქუა რგრყეგცრა.—აიი, ხეხა ისპიან ეიფშო, ეგაურგმ, ოვგ სეიგულამშიოზაიიტ. არი ისეგულანარშიეიტ ფპიესკ შოლკგ რეხ ილპიან: არა ჰეღ ფერწიანხან, ანცია იჯშოუპ ნაყ იახაპალიაგაპ. უსგაგ აკუზაიიტ! ახა სარა იზღერუეიტ სენტია 26 შეგქუსა შეგსხეწგზ, სიფხაყა შაკანა აფსთაზიარა ბაიი ირაციანგ ავულრაქუეი სხეშოლუპ. 28 შეგქუსა ზეგწგზ, ზაფხაყა ხაარაკ, გულრაკ ზეფიფშეგმ,—უმრი იოლუპ არეკპაწიყაა.

ათესფეპიქუა რეხ ისაბპიან სხაშოთგ ჯგბგმშიაიიტ. აკერ წუეიტ ოეიშთა თეერგზ ათესფეპიქუა 5 ქოაწანგ ისეპოლიეთეი. უაეიგრანდაგგე იპარ აკუნ ურთ აკარანტინ აყენდა (უანდა არანტიი 30 ვერს ბეოლუპ). ახა ისოურგგე შაკანა იბზენასთილამ, ტასო ლყენტი უი აზიი. გლეგზხანდა, იბზან აკუზარ ურთ ირეიფშეღ ათესფეპიქუა აძი ილა ოვგ იმეპზაროლუპ, ირაციანხარ რეხუარა მექხორტ. შშიან სარა იხესბერპაოზეი ბარგგე იბგმდგრუეი: „ბზია იუბო მარიხარ აპაშა რვა იაუსიამ“. ბარა ბაფხაა სარა ურთ ტასო ილგსთახან. ტასო დგმგულარკ აზ, უი ლთესფეპიქუა ირეიფშეღ ზოურც ზთახელ, ლარა

1) ეკატერინე ბარათ.

ლქოვ იცანგ აზინ ვლერხუაზაროუპ. არი ბირა ბარუტააუაზაროუპ. ისპაიზ იგიობასპიოიტ.

პეღუ ფინაწიეიტ ჯაფარ ირჩხუაზარა. სალამე ასზეზუა ზეგეგ უბრი დედგორხუოიტ. იზნიზაიეიტ, ახა იააწესლაკე ზეგეგ რზე ამას მარიაილა ახეგახარა ოვე იბაბოლუმა? პარა იაბაზწაარ იაიშა რმაპირეზი: უი შილემან-ხან ჯამიტოვლანტი დაიფევიტ, ვახა პარა იაპთან, უსყან იარა დზეზყაზაზ ზეგეგ ეგეცევიტ დეგევიტ. იზპაიდა სათარა იწყეს დეილგეუბ პაი. უს ზაიბ ალემპაქეა მეცხე იწარცაი-ზააპ. სარა ბსეზწაიუაზარ ისპიო ამრი აუბ: არი სათარა იწყეს დეილგევიტ, ახა ანცია სათარა იითეიტ ამეგ, ნასგეგ ანცია იგუა-ფხაზააპ უს აბეგ ცქეა უაპა ოვე იმოუარაც. უი ანავესგეგ შინარეზუაფუშიშ ავეჯეგეგ ნეიდერგელანგ: აძეგ დუავეუბ ფშორა-სახა-ლაგეგ, ეგი—აჯნეშა.

უაეგ ნახიჩეიან ირელოუბ აეიეინრაილაკ, 18 შეგქესა ზეგწუა დეიესე ილაპამოლუ. უი ილგემაქეუბ—გონჩა—ბეგუნ. აპ დეიფაუბ. ოვე იშეგემაპც დეფეშაძოლუ, ოვე იშეიშეაქეგე დეგუკეუბ (იყახემი იჯე-კადოლუ აფუშაძარაგეგ). ოროლე იფაიეს ავერ დლუფეფუშუბ. ნასეფ-ცეგეა, ლხაწა იზე დეგელევიტ, უაეგ იარა იქეგ დეგეაძამ, დეკი-გეოცე ითახეუბ. უი აგუაყ 12 შეგქესა ანელეგწუაზ მწელა დგრაპა-ზააპ. ურთ რუს ცქეა იზდერუხანდაზ უაპა ზთახემ რომან ბზიოლუ. აეიეინრაილა პაი სეზქეგეგ აყნე, იგუთყაიგოლ მეტეკემაწის, ლარა ლზე ლარა ილწიევიტ. ჯარა ამას ლპიოიტ: „სბაპჩა ფუშაქა, სბაპჩა ფუშაძა, ისთახეუბ სნეირ უარა უახა, სენთაიციეიარ უფხეა ეიშეღრა, უგოლ საახარ სეგუახეგ, ახა სშიოიტ სხაწა უა დახეზარ“. არი აეიეინრაილა დგრკუნ იეით-განე იბზენასთიევიტ. სეგუ იახაიგოიტ უი შიანე აპაიშა იდგრუევიტ პაი—დაარა აშა ბზიოლუ.

აკე სბაზწაარ სთახენ: ბაშა ახ-პაშა აშეყე ზესზემეკუაზეი. იუანა სიზეუააუბ, იზბან აქუზარ, ბაშა იბზოურალა, უი ახშეგე იმანგეგ ყაბახი იქუირიტი. ეგეგრთ ზეგეგ შეგეახაილაკეგე მანანა მა მვასვეკ ილა სალაქე ზესზაილემთიუაზეი. ახა, ისხაშოთეზ, იზათახეუზეი აგუა-არა, ჯეჯე აქუენცქაქეა ნახიჩეიან იალარშეკოლ რახა ზმადა? უაეგე პარა პაპეგ აეიუან ქეგეკეუბ, ატიელაგე ქეგეკეუბ, 80 შეგქესა ზეგ-წუა აუა რეზე შთევიტ.

სალამ სეზლეტ ტასო, თიბუბ სახაგლეგუალაშაიზ აზე. სალამ ლესთოიტ კატო, იზლასაპაუა ალა უი ამეცხე აციეიარა ლწეზააპ. უი ილზეგუამ სარა სახე აშეყე: ქერთშიაილა ავრეი აფხაიეი ილდგ-რუეზგეგ ლხაშოთეიტ, აურესბეგეშა ლემწაძეიტ, შოა ბეზშეას დგ-ლავეა პაი ეგესგეღრამი.

მიიქო! ქართლინტი ბშაილაკა ეიფშე აქაღაქა უპაინსა
ითიუეიტე, — იზმიანოუზეი შშიან არი?
უაპა აკვადგ. ამაღა ანცია სიპოიტი ბენასეღ აზპალარც! სგზბაბ-
მერშოთენ!

ზღუსგ თანაწგ ბარა იბტოუ ათაუად ნ. ბ.

აბრი იაცგუ აეიერაალა (ინგპაიხაშა ბარა ბეზშაბ, სგზ-
ზიახუ*) ბზენასთიუეიტე, სხაჭუგ იშააიზ ეიფშე იაირმარიანგ იბკვზ. —
„სარეი სუაპეი“ ამოტეე იეიფშოუპ.

XVII. ალექსანდრე საგინაშვილი იახა

საშა ალექსანდრ! უსცივმეუიან, იუზუზუგუშა ეიფუშ არა ეგაგ-
ყამ უირა უაკუნ აშეყ სუზუგუშაზ, იზბან აკუზარ ქართ ექიბე
ქუკლა იხეყყუა ითიუბ.—მამუკა არა დეყაზუტ, უი იაარლასნე
უხათა აქალაქა აქუგ დუბაშუტ.—ჰიარას იათაბუზეი, უარა ამიი-
ორრა უნალომ: ესეშუკუსა უირა ბორჯომ უხაფერწუამ, ფუგ
ხაშიაშიაკ ნაუხაგსერ უუამ! ბაბაღე ლაკუ საკუზარ მჩღა უფხაწანი
დაღესთანყა უკასკონ! უი ანასეფდა ამიორ იფაგსხარა ლლახაგწა
იანგზაბ.—აქალაქა აყენტი განჯანდა 200 ვერს როუბ ირგბეოუ,
უიი უიი რგბეარა იშეზმეჭაშა შიალაგარგაგ შეიიზბარა ეგათაბეძეი?

ახა უი ბიშოოუბ, სეზუმარუეიტ; ზაყა ილაბეიქუწიგოუზეი, იგუ-
ქუგლაგოუზეი აღუნეი მკეჟდა!

ენაგა უარა იტეოუ თ. ნ. ბარათაშვილი,

XVIII. გრიგოლ ორბელიანი იახა

(ასალამ შიყუ აცგფწიახა, იანვლ არბამ)

... იბარ აწებუტიანძატიი საქეინრაიალა: „სათლავი მეფის ირაქ-
ლისა“. ათაუად ბარათოვ დსგჰიან აბრი აქეინრაიალა იალამომ იზა-
ნგსწეიტ.—იარა ართ ავგმგშუკ რგლა პეტერბურგუა დცოიტი, ქერთ-
ტიგლა ათოურგზ აზგ ირაცაიანგ აშიეყუქუა იმანგ.

გრიგოლ! იყალარგზეი აბასყაამთა ზჭოგ ეიხაკნგ იყოლ უ-სან-
თური¹⁾ დგრვეგა იჭხაცაძა აბგე ააპალავგრ.

¹⁾ ხანაურა—ახა ბაგა მათახუა.

ბ ბ ბ ბ

1. აღზარდა—ბ. ბლაგიბა	V—VIII
2. აყარმაწეს აგული ახანგ—ეით. ბ. შენქუბა	1
3. ქაათუანი—ეით. ქა ალუმა	2
4. ხილაწიშვირა მთაწმინდაყნ—ეით. ბ. შენქუბა	4
5. აბეჯ მამა—ეით. დ. გულია	6
6. სანში გრიგორი თრბელიანი იახა . ეით. ქ. აგუმა	7
7. ყაბახი აწხ—ეით. ბ. ჯანაშია	8
8. შკყვარ აფშაპაპუგ აბუკრა—ეით. შ. აპაშაბა	10
9. სჩახგურახა—ეით. ქ. აგუმა	12
10. ხა სვიაწი—ეით. ქ. აგუმა	13
11. ათათად-ღა ქავცივაძე ციატერინა ლახა—ეით. ქ. აგუმა	14
12. ნაპოლიონ—ეით. ქ. აგუმა	15
13. ალემარგვ—ეით. დ. გულია	16
14. აფშაქა—ეით. ქ. აგუმა	17
15. აძიგაგ იმპიაიტ აგუაყრაძე ეითგმრალა—ეით. ი. თარბა	18
16. ისტოლოშოიტ ბებლა სირქუა—ეით. ი. თარბა	19
17. აგიაკინტი აბერი—ეით. დ. გულია	20
18. ბაჟაპიფე ბერლაშო, ბეჟივანბერ ეითგქუა—ეით. ხ. ბლაგიბა	22
19. არაშ—ეით. ბ. შენქუბა	23
20. აპენთქარ ირაკლი ინგშენთრაძე—ეით. ბ. შენქუბა	25
21. აფსე ბააფსე—ეით. ბ. ჯანაშია	26
22. ითსერბაპ სეჰალგრძ სეჰაყრა-ეევა—ეით. ა. ჯოპუა	27
23. ბეჟშობარეიფეშ უაბა ზეჰამლო—ეით. შ. ლაკერბაი	28
24. პანოცეჟო, ანაეჟე ანსემოჟ—ეით. ხ. ბლაგიბა	29
25. ავეევაგ წიეკა—ეით. ხ. ბლაგიბა	30
26. ქერთეგლა ალახაგწი—ეით. ბ. შენქუბა	31
27. ასალამ შიეჟუა—ეით. შ. ინალ-იფა	43

თარგმნევე არგდაქორ შ. აპაშუბა.

ეი00290. აკაფხარაზე ანაპე აწაჟე 31/XII 1946 ში. 41 კაჟეხა ბლაგე ეუოჟი.
 ახაკაბ № 2749. ატირაჟე 2100.

880 3 8550.

8945

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

240/20